

A „Franklin-társulat“ magyar irodalmi intézet kiadásában, (Budapest, egyetem-utca 4-ik szám) megjelent és minden könyv-árúsnál kapható:

Épen most jelent meg

Legujabb Házi Titkár.

Első kötet.

MAGYAR LEVELEZŐ.

Elméleti és gyakorlati vezérkönyv
a közéletben előforduló mindennemű levelek
helyes szerkesztésére.

Számos utbaigazító példakkal ellátva s a posta- és távirai szabályok-
kal és díjszabásokkal, úgy más közhasznú cikkekkel megtöltve.

Szerkesztette

TÓTH LAJOS,

köz- és váltóüggyvéd.

Nyolczadik újból átdolgozott s a legujabb hazai törvényekhez s rendeletekhez
alkalmazott kiadás.

(Nagy 8-rét, 412 lap.) — Ára füzve 2 ft. 60 kr.

Második kötet.

MAGYAR ÖNÜGYVÉD

vagyis

elméleti és gyakorlati tanácsadó és utmutató
a polgári életben

leginkább előforduló jogügyletek elintézésére;

továbbá

az államfő, az államkormány, s a közigazgatási és a bírói hatóságoknál ügyvédi segély
nélkül benyújtható mindennemű folyamodványok, kérvények, panaszok, felebebeszések,
valamint a

jogügyleteket tárgyzó magán-okiratok és beadványok
fogalmazására és szerkesztésére vonatkozólag

több százra menő

magyar és német szövegű írománpéldával ellátva.

Minden osztálybeli honpolgárok használatára

írta

TÓTH LAJOS,

köz- és váltóüggyvéd, Pest megye volt tiszti főügyésze.

Harmadik,

egészen átdolgozott s az időközben hatályba lépett újabb és legujabb hazai törvények
alapján kiegészített és jelentékenyen bővített kiadás

(Nagy 8-adrét, 504 lap.) — Ára 2 forint 40 krajczár.

Legujabb szerkesztetű

MAGYAR LEVELEZŐ ÉS HÁZI ÜGYVÉD.

10-ik javított és a mostani törvények- és viszonyokhoz
alkalmazott kiadás.

Szerkesztő

FARKAS ELEK.

(8-adrét, 363 lap.) — Ára füzve 80 krajczár.

Legujabb magyar-német levelező.

Vagyis gyűjteménye a polgári életben előforduló mindenféle iratoknak, mint köszöntő-,
köszönő, mentegető-, kéré-, ajánló-, emlékeztető- és intó-, baráti- és szerelmesle-
veleknek stb. valamint: kötelezővények, nyugtátványok, váltók, utalványok, bizonyítványok,
meghatalmazások, folyamodások, szerződések, végintézetek stb. Irta Karády Ignác.
Hetedik tetemesen bővített a javított kiadás szakértő felügyelés alatt. (344 lap, 8-rét.)
Füzve 80 kr.

HÖLGYEK TITKÁRA.

Legujabb és legteljesebb levelezőkönyv nők számára.

Negyedik bővített kiadás.

(8-adrét, VIII és 312 lap.) Ára kemény kötésben 1 ft 50 kr.

Kiadja és nyomtatja a „Franklin-társulat“ magyar irodalmi intézet és könyvnyomda, Budapest (egyetem-utca 4-ik szám).

A MAGYAR TÖRVÉNYEK

rendezett és kiegészített új kiadása (8-adrét).

1. A magyar hiteltörvények gyűjteménye.

I. A magyar váltótörvény (1840: XV. t. cz. és 1844. VI. t. cz.) a legujabb tör-
vények szerint, jelesül az 1868: LIV. 1869: III, IV., 1870: XVI és 1871. évi XXXI.
és XXXIV. törvényekkel foglalt módosítások, és egyéb a hiteltörvényekre vonat-
kozó magyar királyi rendeletek szerint összeállítva, s több más hasznos felvilágosító
jegyzetekkel és elvi határozatokkal ellátva. Szerkeszté Szeniczey Gusztáv, (8-r., 208 l.),
füzve 1 ft.

II. A magyar esdőtörvény az 1840. XXII és 1844: VII. törvényekkelből az
ideiglenes törv. szabályokban s az 1868: LIV., 1869: IV., 1870: XLIII., 1871: VIII.,
XVIII., XXXI. és XXXIV. törvényekkel foglalt módosítások
szerint összeállítva, és egyéb hasznos jegyzetekkel ellátva. Szerkeszté Szeniczey
Gusztáv, (8-rét 84 lap) füzve 60 kr.

III. A magyar kereskedelmi és ipartörvények. A legujabb törvények szerint
egybeilleszté Szeniczey Gusztáv, (8-rét, 88 lap), füzve 60 kr.

2. Urbéri tárgyú törvény-gyűjtemények. Az 1847—8-ik évtől egész 1873-ik
évig alkotott s urbéri tárgyú tör-
vényekkel gyűjteménye az azokra vonatkozó egyéb törvények s rendeletekkel
kiegészítve. Második kiadás. Szerkeszté Szeniczey Gusztáv, (8-r., 11 iv. (Füzve
1 ft 20 kr.

3. Törvényzikk a vadászatról, fűgelékképpen az abban hivatkozott mezei
rendőrségi 1840. törvényzikk kiegészítve
s betűrendes tárgymutatóval ellátva. (8-rét, 56 lap.) Füzve 40 kr.

4. A köztörvényhatóságok, községek és első folyamodású bíróságok rendezésére
vonatkozó törvények és kir. miniszteri rendeletek
gyűjteménye. Hivatalos kiadás után összeállítva és egy betűrendes tárgymutatóval
ellátva. Egybeilleszté Szeniczey Gusztáv. (8-rét, XXIV, 246 lap.) Füzve
1 ft 20 kr.

5. Az 1847/8-ik országgyűlési törvényzikk, a későbbi törvényekben
foglalt módosítások szer-
int kiigazítva és a sajtótörvények életbe lépésére s az esküdtészi eljárás szabályo-
zás tárgyában kibocsátott magyar kir. miniszteri rendeletekkel kiegészítve.
Egybeilleszté Szeniczey Gusztáv, (8-rét, XVI, 225 lap.) Füzve 1 ft.

6. A magyar honvédelmi törvények és a honvédek számára a magyar királyi
honvédelmi miniszter által kibocsátott s
ó. cs. és apost. kir. felsége által szentesített fontosabb szervezési és szolgálati sa-
bályok gyűjteménye betűrendes tárgymutatóval ellátva. (8-rét, XVI, 361 lap.)
Füzve 1 ft 20 kr.

7. Magyarország és Erdély bírósági szerkezete és helyközségei-
bírósági felosztása. A magyar kir. igazságügyminiszter által
rendelt későbbi módosítások, illetőleg változtatások szerint ki-
javítva. 1873. (240 lap, 8-rét.) Füzve 1 ft 20 kr.

8. Függelék, magában foglalja mindazon törvényzikket és magy. kir. miniszteri
rendeleteket, melyek az 1872-ik évtől fogva a köztörvényhatóságok,
községek és bíróságok rendezése tárgyában pótlólag vagyis kiegészítőleg hoz-
zattak, illetőleg kiadattak. Egybeilleszté Szeniczey Gusztáv, 1873. (176 lap, 8-rét.)
Füzve 70 kr.

9. A bélyeg- és jogilletékek valamint a bélyegdíjak iránti tör-
vény és szabályok. Az 1868. évi XXIII. t. cz. és a pénzügyi törvény 14.
füzete alapján, az 1869. XVI., 1870. LVIII.,
LXIII. és 1873. IX. törvényzikkben, úgy egyéb magyar kir. miniszteri rende-
letekben foglalt módosítások szerint kiigazítva. Összeállította Szeniczey Gusztáv.
(335 lap, 8-rét.) Füzve 2 ft.

10. A Magyarországon és Erdélyben hatályban levő egyenes
adókra, jelesül a személyes kereseti, jövedelmi, ház- és földadókra és az
ezek kivételére s behajtására stb. vonatkozó törvények s
szabályok gyűjteménye az 1868. évi XXII., XXIV., XXV., XXVI. és XXXIV.
törvényzikk, úgy a pénzügyminiszterium által 1868. évben kiadott pénzügyi
törvények 1., 2., 3. és 4. füzetek alapján, a későbbi törvényekben, jelesül: az 1870,
XXIX., L., LI., 1871. LVIII. és végre az 1873. évi VI., VII., VIII. és XVI. tör-
vényzikkben foglalt módosítások szerint kiigazítva. Egybeilleszté Szeniczey
Gusztáv. (242 lap, 8-rét.) Füzve 1 ft 60 kr.

MAGYAR TÖRVÉNYKÖNYVEK

ZSEBKIDÁSBAN.

A polgári törvénykezési rendtartás, magyar királyi miniszteri rendeletekkel bővítve: 1.
Igazságügyminiszteri rendelet a polgári törvénykezési rendtartást tárgyzó 1868.
LIV. törvényzikk életbe lépésére, s az erre szükséges intézkedések tárgyában. —
2. Igazságügyminiszteri 1869. évi ápril 8-án kelt rendelete a bírói ügyvitel tárgyában.
— 3. Igazságügyminiszteri rendelet a váltóvégrehajtások tárgyában. — 4. Igazság-
ügyminiszternek 1869. évi ápril 8-án kibocsátott rendelete, a hitbizományi ügyek-
ben követendő eljárás szabályozás tárgyában. — 5. Szabályrendelet a telekköny-
veknek a birtokszabályozások folytán szükségessé vált átalakításánál követendő eljá-
rás tárgyában. — 6. 1870. évi XIV. törvényzikk, az 1868-ki LIV. t. cz. némely
szakaszainak módosításáról. Második bővített kiadás. (16-rét, 348 lap) füzve 80 kr.
A magyar váltó-kereskedelmi és esdőtörvények és magyar királyi miniszteri ren-
deletekkel bővítve: 1. Igazságügyminiszteri rendelet a váltóvégrehajtások tárgyá-
ban. — 2. Igazságügyminiszteri 1869. évi ápril 8. kelt rendelete a bírói ügyvitel tár-
gyában. — 3. 1870. évi XIV. törvényzikk az 1868. LIV. t. cz. némely szakaszainak
módosításáról. Második bővített kiadás. (468 lap, 16-rét) füzve 1 ft.
A köztörvényhatóságok, községek és elsőfolyamodású bíróságok rendezésére vonat-
kozó törvények és kir. miniszteri rendeletek gyűjteménye. Hivatalos kiadás után
összeállítva és egy betűrendes tárgymutatóval ellátva. Egybeilleszté Szeniczey
Gusztáv. (16-rét, 212 lap) füzve 60 kr.

Budapest, február 8-án 1874.

6-dik szám.

ELŐFIZETÉSI FÖLTÉTELEK: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 12 ft., félévre 6 ft.
Csupán a Vasárnapi Ujság: Egész évre 8 ft., félévre 4 ft. Csupán a Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft., félévre 3 ft.

XXI. évfolyam.

HIRDETÉSEK DIJA: Egy ötször hasábozott petit sor, vagy annak helye egyszeri igtatásnál 15 krajczár; többszöri igtatásnál 10 krajczár. Bélyegdíj külön minden igtatás után 30 krajczár.
Kiadó-hivatalunk számára hirdményeket elfogad Bécsben: Oppelk Alajos, Wollzeile Nr. 22 és Haasenstejn és Vogler, Wallfischgasse Nr. 10.

IMRE SÁNDOR.

Minél előbbre halad a világ anyagi és
szellemi téren, minél részletesebb ismer-
etek s gyakorlat szükséges, hogy
az egészen uralkodhassunk s a kitűzött
célokat elérjük: annál jobban érvényesül
az élet és munka minden ágában, a tu-
dományban is, a munkafülosztás nagy
elvé. Ez elv igazi s következetes kivitele
a legujabb kor vívmánya. Egyfelől kö-
vetkezménye a tudomány óriási haladá-
sának, másfelől föltétele a további — s
hiszszük még óriásibb — haladásnak.

Hála istennek, nálunk is lejárt az
universalisták, encyclopedisták és poly-
historok kora. Szaktudomány, a mit ma
a tudóstól követelünk. A tudományok
roppant birodalmából a maga kiválasz-
tott kis tartományát is tökéletesen birni:
sok egy emberéletre; szétszaporítani a
mellett mindenre: lehetetlen.

A tudományzajok régi fölosztása
sem áll már merevül. Azelőtt azt mond-
ták: történelem; ma ez az egy mező is
annyi kisebbre oszlik, melyek mindeike
ismét egy életet kíván. A világ- s a
hazai történet, a jog-történet, a mivelt-
ség-történet, az intézmények történelme,
sőt ezek egyikében is külön korszakok,
megannyi önálló buvárlatot s egy élet
munkáját igényelnek. Azelőtt azt mondták:
nyelvészet; ma ez az egy mező, sőt csak a
magyar nyelvészet is, különböző iskolák-
ban, más-más önálló irányban, de tulaj-
donképpen az egésznek csak egyik-egyik
részét, egyik-egyik oldalát ölelve föl, kül-
lön-külön miveltetik. Itt van az összeha-
sonlító nyelvészet: s ebből is elég egy
embernek az ural-altáji, másoknak az árjai,
vagy ismét a sémi csoport. Aztán itt van a
magából a nyelvből, annak belső saját ter-
mészetéből, történelméből s mai fejlődéséből
merítő és buvárkodó nyelvészet, mely egé-
szen más mezőt mivelt, mint amaz, de
szintén közös czél felé néz s vezet, s maj-
dan a végeredmények összetételével együtt
fogják elérni, a mi külön-külön elég volt
itt is, ott is egy emberéletre, de az egészet
csak együtt ölelheti föl.

Nyelvészeink diszes sorában nem az
utolsó helyek egyikét foglalja el Imre

IMRE SÁNDOR.

ugyanabban az osztályban voltak: a három évvel idősebb Arany János és Szilágyi István, attól fogva tanuló társai s később is és maig barátai. Alig volt husz éves, mikor a két bölcsészeti év után, a jogi és theologiai tanfolyamokat (az akkori rendszerhez képest együtt) elvégezte. Időközben meghalt atyja is, de a tőle nyert irányhoz híven, szorgalmasan tanulta az akkor egyedül idvezítő klasszikusok mellett a modern nyelveket is.

Az iskolai pálya végeztével szokás szerint rektoriára ment, Mező-Keresztesre, hol három évet töltött, gyermekeket tanítva s fenmaradó idejét saját tanulmányaira fordítva. Pap akart lenni, bár a szónoklás fizikai munkája terhelve volt s a rektorságot végezve egy bilharmegyei, kis egyház meghívását már épen elfogadta volna, ha ugyanakkor a hódmezővásárhelyi reform-gymnázium egyik tanári székére meg nem hívatik.

Tanári hivatalát 1843. őszén foglalta el s folytatta azt, tanítványai oktatása mellett fáradhatlan önképzéssel, s környezetének teljes elismerésére 1847-ig. De a tanárkodás sok terhe, s a pappá lével újra fölébredt vágya arra indították, hogy segédlelkészséget vállaljon Gyomán, hol e minőségben két évet töltött. Hód-mező-vásárhelytől azonban a gymnáziumi igazgató közbejött halálával, e díszes, jövedelmezőbb, bár nem kevesebb terhet állomás betöltésére megint csak reá gondoltak s meghívták arra. A két évi segédlelkészkedés épen elég volt meggyőzni őt, hogy minden pályának megvannak terhei s a papság rá nézve gyöngye testalkata s a nyilvános szónoklástól való idegenkedése mellett még sulyosabb terhekkel járna, mint a tanárság, s ismét visszament az őt nagy rokonszenvvel fogadók körébe, az iskolai tanszékre, melyet többé nem is hagyott el.

Ez alatt lezajlott a forradalom, mely őt nem vette ki sodrából, legfőlegben annyiban, hogy néhány czikkkel a Kossuth hírlapjában először lépett az irodalmi térre, melyet nemsokára oly alapos ismeretekkel s annyi szerencsével volt mivelendő. Tanára levén ismét, egész munkásságát az iskolának és a tudománynak szentelte. A gymnáziumok ekkor évi értekezéseket kezdvén adni, melyeket rendszeren egy-egy tudományos értekezés vagy tanulmány nyitott meg, ezekben kezdett Imre Sándor először nyomósabban lépni föl az irodalomban. Értekezései („A gymnáziumi nyelvtanításról“, 185¹/₂, stb.) a görög és latin nyelv viszonya, származás és rokonság tekintetében, 185⁷/₈, stb.) az illető körökben figyelmet ébresztettek s magyar és német szaklapok igen kedvező bírálatokban részesítették. Hunfalvy Pál megkeresésére rendszeres munkatársa is lett a „Magyar Nyelvészet“-nek s apróbb közlemények, bírálatok stb. mellett abban több értekezése jelent meg. Nevezetesebbek: „A görög és latin igeidők összevetése a magyar igeidőkkel“; — „A görög nyelv fontossága iskoláinkban“ — mely egy ma ismét élénken vitatott kérdést a szerzőjének sajátos alaposággal tárgyal.

Nyelvészeti tanulmányai mellett az egyházi és iskolai élet kérdéseit is folytonos s élénk figyelemmel kísérte. Ballagi „Prot. Egyházi és Iskolai lap“-jában könyvismereteket s az általa nagy előszeretettel tanulmányozott angol és amerikai egyházi életéről tanulmányokat adott.

A híres angol pap Caird János ama nagy zajt ütött s valóban kitűnő beszédét „A vallás a munkás életben“, melylyel Viktoria királynét is elragadta, zamatos és erőteljes nyelven fordította magyarra.

Bár művei aránylag számosak nem voltak, munkálkodása elég nyomós arra, hogy az akadémia figyelme reá forduljon, s mikor hosszas kényszerű szünetelés után 1858-ban újra szervezkedvén, tömegesen fölvehette kebelébe az utóbbi év alatt fölmerült tudományos és irodalmi tehetségeket, őt is tagjául választotta, kiválóan nyelvészeti munkálkodására való tekintettel, a nyelv- és széptudományi osztályba. A következő év elején tartá itt székfoglalóját „A magyar szó-gyök mivolta- és némely sajátosságairól“, melyet Csengery Antal a „Budapesti Szemlé“-ben nagy dícsérettel halmozott el.

A hódmezővásárhelyi közélet tanácsa szűk tér volt már tudományos működésének s a nagyobb főiskolák vetekedtek, hogy őt maguknak megnyerhessék. Egyszerre kapott meghívást Sáros-Patakra a theologiai intézetbe Debreczenbe a gymnázium felső osztályaiban a görög és latin nyelv tanítására. Debreczennek, mint szellemi anyjának, adta az elsőléteget s 1860. tavaszán lépett új hivatalába. 1862-ben Lugossy, sulyos betegsége miatt, nyugalmaztatását kérve, helyére a főiskolában Imre Sándor választott meg, és nyelvészeti tanulmányai érdekében örömmel vette át e tanszékét, melylyel a főiskolai könyvtárnokság is össze volt kötve, s melyen irodalomtörténet és magyar nyelvészetet kellett taníttatnia. E tanszékre lépésének ismét egy sor jeles munkáját, legfőbb munkáit eddig-éle, köszöni az irodalom. Ezek: a „Magyar mondattan“ (1861. s azóta már harmadik kiadásban 1869.); „Magyar irodalom története“ (1865. második kiadás 1869.) a legzadagabb nyelvtörténeti anyaggal; „Rövid magyar nyelvtan“ (első fele) és legújabbban — de még debreczeni tanár korából, bár csak most (1873) jelent meg: „A magyar nyelvújítás bírálata“, mely az akadémia egy nyelvtudományi pályázatára készült s egyik bíráló ítélete szerint ugyan az első jutalomra, de kettőre által dícséretre s kiadásra méltatott. Ezeken kívül még önállóan megjelent munkái: „Protestans főiskoláink és a tanszabadság“ (1868); „Geleji Katona István mint nyelvész“, akadémiai értekezés (1870.). Kisebb dolgozatai a jelesebb folyóiratokban jelentek meg s részint nyelv- és irodalomtörténeti, részint tanügyi érdekűek.

1872-ben a kolozsvári egyetem szerveztetvén, ily kitűnő tudományos erőt alig lehetett volna ott nélkülözni. Imre Sándor azon kevesek közé tartozott, kiket, nem folyamodván, a miniszter maga keresett föl bizodalmaival. Ott a magyar nyelv és irodalom tanszékét foglalja el s tölti be a szó legnemesb értelmében. Tanártársai bizalma mindjárt az első évben a bölcsészeti kar dékánjává választotta.

Imre Sándort, mint tudóst, mely alapos s széles látókör, mint író, világosság és zamatos irály, mint embert, egyesség, szerénység s nemes jellem különböztetik meg. S csak azt kell neki — s tudomány-ügyünknek — kívánunk: hogy még sokáig éljen és munkálkodhassék!

— a —

Petőfi ismeretlen költeményeiből.*

I.

Lenke sírján.

Ádáz koporsó zordon éjjele!
Mivé tévél te oly sok örömet?
Mivé tévél te annyi szép reményt,
Mely zsenge a szülői szív felett.

Mely egy kéjparadicsomot ígért
Rózsás jövendő boldog karjain;
Kegyetlenül mind elragadtad ezt,
Csak romja áll még: a keserv, a kín!

Oh, a szülők! ha sorsok vést zúdit
Kebőlke dűlni és pusztítani:
Ki fog miként egy ének angyala
Bát úzve rájok felmosolygani?

Nyugodjatok meg, szerető anya!
S te bús atyának gyászoló kebele!
Kedves Lenkétek, oh, nem lézsen ő
Temetve itt e sírnak mélyibe.

Hol a teremő széke tündököl
Felhők felett a csillagezreden:
Tekintsetek fel, egy szelid sugar
Leng onnan rátok csendes éjeken.

És e sugár az ő szép szelleme!
Az angyalok között ott mulat ő,
Imádvá istent, hogy boldog legyen
A kor, mely a kedves szülőkre jó.

S örvend előre a jövő felett:
Midőn az alkotó székéből int,
S a drága magzat, s a kedves szülők
Egymást vigadva ölelik megint.

II.

Vérmező.

Magas hegy tetején régi Buda vára
Merőn állva néz a ballagó Dunára,
Talán azért néz, hogy leszedüljön végre,
És a mélybe essék, a víz fenekére.
Jobb is lenne már ő néki ott a mélyben,
Sok gyászoldgot látott hosszú életében,
Sok gyászoldgot látott, megirtóztott tőle,
Azért várja, várja, hogy már mikor dől le?

Látta gonosz Zsigmond király idejében
Kont levágott fejét a hóhér kezében,
Vitéz Hédervári Kont Istvánnak fejét,
S véle egyetemben sok jó társaiét.
Látta a hitzegő László király alatt
Vérpadra idősebb Hunyadi mint haladt,
Szép Hunyadi László, fiatal levante,
Őt pallos-suhintás fejét leütötte.

Martinovicsot is látta négy társával
Összelelkezni a véres halállal,
Látta nyakainak fölfecsenő vérért
S lemetszett fejük rémes fehérségét.
Hát ezután kit lát? ... elgondolom olykor:
Ki tudja, hát ha most én rajtam van a sor?
Talán engem is, mint őket, lefejeznek —
Ha meghalok, hazám, te érted halok meg.

Budán ne járjatok, ne járjatok éjjel,
Mert találkoztok a megölték lelkével,
Hónok alatt tartják levágott fejüket,
Ugy nyögnek, úgy járnak be a vesztőhelyet.
Kont s Hunyadi László fenn Szent-György
piacán
Tölti bolyongva és nyögve az éjszakát,
Martinovics pedig társával együtt
Éjfélit tanyát ott lenn a Vérmezőn üt.

Vérmező, Vérmező! nagyon megsomjaztál?
Egy hajtsára olyan sok vért inni tudtál,
A sok jó igazi magyar vért megivád,
S német csaplár adta neked az áldomást.
Vendégül fogadtuk hozzád a németet,
Hanem a vendégből csakhamar gazda lett,
S hej beh rosszul, hej beh csúful gazdálkodott,
Bút hozott fejünkre, bút és gyalázatot.

* Petőfinek egy eddig kiadatlan s egy kevésbé ismeretes költeményét közöljük itt egymás mellett. Az első a költőnek ifjúkori első zsengei közül való; saját kézirataiban találtattott Pákl Albert irományai között s Petrovich Sándor nével van aláírva. A költeményben csak itt-ott látszanak az orosz-lán-körök, s főerdeket szerzője neve adja meg; annyi igaz, hogy a hang őszintesége s erőteljes természetessége már sejteti benne a leendő Petőfit. A másik 1849-ből való s Debreczenben a Vas Gereben által szerkesztett „Nép barátja“ 1849. ápril 28-ki számában jelent meg. Szerk.

Martinovics apát, Hajnóci, Zsigrai,
Laczkovics és a szép ifju Szentmarjai,
Ezek és több mások összeszövetkeztek,
Széttörni rablánczat a magyar nemzetnek;
Összeszövetkeztek élet és halálra,
Szabadságot hozni a magyar hazára,
A magyar hazának elnyomott népére,
Az elnyomott népnek sóhajto lelkére.

„Tovább is csak sóhajts, szép magyar nemzetem?
Tovább is csak szolgálj? nem: istenemre, nem!
Nem szolgálts te többé idegen nemzetet,
Legeslegkevésbbé pedig a németet.
Szabadítódat mi bennünk tekintsed,
Leszakítjuk rólad a szolgál-bilincset,
S a szégyenfoltot, mely fejedet fűd el,
Lemossuk a zsarnok tulajdon vérvél!“

Az összeesküdeket így beszéltek bátran,
S haladtak naponként a titkos munkában,
Jaj de mielőtt a gyümölcs megért volna,
Egy istentelen kéz azt leszakította.
Elárulta őket egy rosz, egy gaz czudar,
Elfogdosták őket egymásután hamar,
S börtönbe vetették nehéz vasra verve,
Dugába dől a nagy hazamentés terve.

Csakhamar kihítták a börtönből őket,
Bírák elé vitték kihallgatás véget,
És szólt a bíró: „Nem maradtok életben,
Összesküdtetek a szent haza ellen.“
És ők így feleltek nagy rendíthetetlen:
„Nem a haza ellen, csak a király ellen!
Ha a király s haza egy uton nem járnak,
Egyiknek veszni kell, veszni a királynak.“

Nagy és szent igazság! de az igazságot
Még most is egészen ki nem mondhatjátok,
Csak úgy féligmeddig lehet azzal élni,
Különbön az ember vele magát sérti;
Annál kevesebbé volt még akkor szabad,
Tisztán és kerek mondani igazat...
Ha egyéb vétségök nem lett volna nekik,
Már azért magáért a nyakokat szegik.

A nyakukat szegték. A vérmezőn Budán,
Mind az öt elvezett egy nap egymás után.
A szegény magyarok leverve zokogtak,
A németek pedig gögösen kacagtak.
Ők az elitáltak bátran léptek oda
A hóhér elébe a szörnyű vérpadra —
Május hónapja volt, hajnal volt az egen,
Rózsa a kertekben, vér a vesztőhelyen.

Szabadságot elhullt, dicső áldozatok,
Hol vannak, hol vannak a ti sírjaitok?
Hová temették el a szent hamvaitokat?
Hol találjuk meg, hogy tiszteljük azokat?
Olyan sokáig volt átkozott nevetek,
Megemliteni sem volt szabad bennetek,
De már annak vége — megadhatjuk a bért,
Áldozhatunk könnyet a kiontott vévér!

Franklin Benjámin.

(Noel Jenő előadása Rosenben, a tanítási szövetség terneiben.)

(Folytatás.)

Már láttuk, hogy abban az időben,
mikor Franklin nyomdáját eladta, a legfontosabb tudományos kérdés Európában és az új világban a villany kérdése volt; döntő kísérleteket tettek Francia-, Olasz- és Németországban, melyek némi világhírességet vetettek e rejtélyes kérdésekre. Franklin maga a legelső józan magyarázatát adta a villanyos tüneményeknek. Az értekezéseket, miket ezekről írt, az egész világon olvasták. De ő nem nyugodott meg emyiben.

Némely tudósok már gyanítani kezdték, hogy a mennydörgés és villám csak villanyos tünemény; Franklin egyik legelső terjesztője volt e tannak; de mikép lehetett ez állítást bebizonyítani? Ki merne a villámhoz nyulni? Némelyek azt hitték, hogy ha magas hegyen levő épület fedelére hosszas vasrudat helyeznének, talán

meg lehetne a földatot fejteni. De ki vállalna el ily építést és ki merné tenni az első kísérleteket?

Most a villanyosság nekünk csak játéknak tetszik; összegyűjtjük, elosztjuk, kényünk kedvünk szerint, a legbámulatosabb közlekedési eszköznek használjuk, melyet hogy ha egy századdal ezelőtt valaki előre jósolt volna, bolondnak tartják minden bizonynyal.

A mi földünk egyik pontján történik, azt csakhamar az egész világ megtudja ama gyenge szálak segítségével, melyek a pusztákon és tengereken keresztül fölállítva.

Most a mi ma Franklin hazájában történik, holnap mi itt minden lapban olvashatjuk.

Uraivá lettünk a villanynak, a legnagyobb erőnek talán, mely a természetben létezik, mindenesetre a leggyorsabbiknak; de Franklin idejében azok a vakmerő tudósok, kik a villanyosság tüneményeit tanulmányozni akarták, gyakran a halál áldozatai lettek.

Képzeltetni, mennyi vakmerőség kellett Franklinnak, hogy megtegye a hallatlan kísérletet, s a villámot elragadja az égből. Elgondolta, hogy a hegy csúcsára tervelt épület talán soha sem jövendő létre, és arra a merész és mégis gyakorlati gondolatra jött, hogy azt egy egyszerű papírsárkány által helyettesítse. Senkivel sem közöl szándékát, nem akarván esztelen-séggel vádoltatni; s következőkép készített el mindent: sárkányát nem papírból, hanem selyemből készíté, melynek felső részéhez igen hosszú vastít illesztett; a sárkányhoz közönséges zsinórt kötött, mely selyem zsinórban végződött. A zsinórt és selyem zsinór összekötéséhez egy kulcsot helyeztet. Ha a villám valóban villanyos tünemény, ennek kellett történnie: a sárkányt nagy magasságba hajtvá, vihar idejében a villanyosságnak végig le kellett jönnie a zsinóron, a kulcs körül meggyűlnie és onnan szikra alakjában a földre pattannia.

Minden így el lévén készítve, június hóban 1752-ben, nagy vihar alkalmával Franklin, fia kísérletében, ki a sárkányt vitte, a sik mezőre indult. Ott fölereszük a sárkányt, az ifju Franklin által irányozva, ki a selyem zsinór által minden veszély ellen védve volt. Az atya vakmerőn a kulcs közelében áll, melyet folytonosan szemmel kísér. Egy darabig semmit sem vesz észre, de egyszerre a madzag minden szála fölberzenkedik, sercsegő zaj hallatszik, Franklin erős lökést érez, de tombolt örömben, mert a villámot legyőzve látta lábainál.

Uraim, látják, még egy század mulva sem beszélhet az ember e kísérletről megindulás nélkül. Képzeltetni, hogy mily nagy volt ez akkor. Négy hét alatt az egész világban elterjedt Franklin fölfedezésének híre, és az ő neve a legnagyobb emberekével egy vonalra tétetett. A legbátrabb tudósok ismétlék és kísérletet, többi közt Riekmann Muszkaországban, kit a villám agyon is ütött.

A mi Franklint illeti, ő még sokszor megújítja kísérletét, s a villámot saját írószobájába csalta, hol villanyos csengek értesíték őt a viharok közlekedéséről.

Franklin vakmerő tette után az egész világ tiszteletét vonta magára, minden

akadémia tagja lett, minden rendjellel megdíszítetett.

De ezzel nem volt vége; a csodálkozás és bámulat újra elkezdődött, midőn, néhány hónappal később megtudák, hogy föltalálta a villámhárítót.

Addig az embereknek eszükben sem volt, hogy ily vívmányt elérhessenek, és e nagy hódítás fegyver nélkül, vérontás nélkül vitetett végebe egy egyszerű munkás által, kinek rendelkezésére nem hadseregek, hanem csak a tudomány volt; és uraim, micsoda hódító adta valaha nagyobb bátorságnak jelét?

A múlt században csak egy kísérlet történt, melyet a Franklinéhoz lehetne hasonlítani. Ez az, melyet Pilatre de Rosiers és Arlandes marquis tettek Párisban 1783-ban. Ezek voltak ugyanis az első emberek, kik a levegőbe mertek emelkedni, és minő gépezetben! Mostani léghajóink a legbiztosabb utazó eszközök az akkori készüléthez képest. Pilatre des Rosiers és Arlandes csak papíros gépezet-két készítettek, mely alatt zsinórcsőben lángolt a tűz, s így mertek a felhők felé emelkedni.

E két kísérlet által fosztatott meg az ég legveszedelmesebb elemétől és ejteték az emberek a légkört is hatalmukba.

Mikor Franklin a villámot így legyőzte, csak 46 éves volt. Azért is ezt földadataink csak egyik részét tekintve, és pedig a könnyebbik részét; lefegyverezte a haragos eget, de most a zsarnokságot kellett megtörnie, azaz: hazáját fölszabadítani az angol uralom alól.

Franklin 40 évig küzdött a legnagyobb önfeláldozással Anglia ellen. Kénytelen vagyok igen röviden adni elő önkönm e nagy eseményeket. De hallgatónim közül azoknak, kik áldozhatnak huszonöt sou-t (50 krajczárt) egy jó könyv megszerzésére, azt mondom: vegyék meg és olvassák el Mignet-től Franklin életét. Ott részletesen és gyönyörű előadással fogják találni mindannak leírását, mit Franklinnak tennie kellett, hogy hazáját fölszabadítsa. De még e kis áldozat sem szükséges: olvashatják Franklin életét, valamint sok más hasznos könyvet a város könyvtárban, mely minden este nyitva van a munkások számára; továbbá a st.-sever-i könyvtárban, melyet a szabadkőművesek alapítottak a nép számára, s végre a „Tanítási szövetség“ által rendezett könyvtárban, mely néhány nap mulva nyílik meg a közönség használatára.

Ne feledjék el, hogy Franklin, ki egyszerű munkás volt, mint önk, az olvasás iránti szenvedélyének köszönhető, hogy hazájának megszabadítója s az egész világ haladását előmozdító bajnokká lett.

A következő évben Franklin Amerika összes postahivatalai igazgatójának nevezetett ki, később bírónak is, és kevéssel aztán, polgártársainak egyhangu szavazata által, követnek választottat a pensylvániai gyűlésre. „E gyűlésnek lelke lón; — mondja Mignet — mindig gondja volt, hogy élőbb a közvéleményt megnyerje annak, mit meg akart szavaztatni, rövid, velős határozás kis röpiratok kibocsátása által, melyek a közönséget egészen megnyerték gondolatainak.“

Tevékenysége kifogyhatatlannak látszott.

1756-ban ötven éves korában egy kis sereg élére állott és az indiánok becsapá-

sát verte vissza. E hadjárat januárban történt a legnagyobb hidegben. Franklin a legnagyobb hóban és esőben tanyázott. Ez alkalommal katoná és mérnök is volt.

1757-ben Londonba küldetett azzal a megbízással, hogy Amerika érdekeit védje az angol kormánytól. Öt évet töltött e városban, hol sikerült neki némi engedélyeket kivívni, de azok épen nem voltak kielégítőek. 1762-ben tért vissza Philadelphiába, de két év múlva újra Londonba küldetett, s ekkor, uraim, tizenegy évig kelle távol maradnia.

Ez tizenegy évi fáradság, alkudozás és erőlködés volt: rüpiratok, beszédek, levelek által; semmit sem kimélt Franklin, s fenyegetést, sőt még sértéseket is ki kellett állnia. Anglia kormány-tanácsában, saját jelenlétében, merték őt tolvajnak és hamisítónak bántalmazni, majd nem el is fogták, és titkon kelle Londonból megszöknie 1775-ben. A háboru végre kitört Anglia és az Egyesült-Államok közt; Frank-

pénzre és időre lesz szükség, hogy bennünket mind egyig megöljenek és birtokunkat elfoglalják.

Ime, uraim, egy más levél, melyet Franklin ugyanaz évben egy angol urhoz intézett, a ki kérte volt, hogy a hazáik közt kiütközött egyenlenségek daczára maradjanak barátok:

Philadelphia, július 5-ke 1775.

Strahan ur!

Őn egy parlament tagja és ahhoz a többséghez tartozik, mely hazánkra a végpusztulást szavazta meg. Önök elkezdtek városainkat rombolni és a lakosokat öldölni. Nézzon kezeire, barátaink és rokonaink vére van rajtuk. Sokáig barátok voltunk, most ellenségem lett, a mint én is ellensége vagyok önnek. — B. Franklin.

(Vége követik.)

A műtárlatból.

II. Szélmalom.

(Spányi Béla festménye.)

A képzőművészeti társulat jelenlegi tárlatán egy fiatal festész nevével is találkozunk,

SZÉLMALOM SZOLNOK MELLETT. — (Saját festménye után fura rajz. Spányi Béla.)

lin ebben legyőzhetlen erélyt tanusított és minden készületet megtett az ellenállásra, de Amerika e küzdelemben elveszettnek látszott, ha Franciaország segítségére nem jön. Midőn visszajött hazájába, Franklin az 1775-ik évet az ellenállás szervezésével töltte. A férfiak gyakorolták magukat és löpört készítettek, míg a nők golyót öntöttek.

Az első ütközetben az angoloké lón a győzelem, mely nagyon kis győzelem volt, de mégis remélték, hogy a yankee-k, a mint nevezték elleneiket, nem sokáig fognak küzdhetni. Franklin azonban nem csüggedett el s a következőket írta egy angol ismerősének:

„Nagy-Britannia e hadjáratban százötven yankee-t pusztított el 3 milliónyi költséggel, a mi fejenként 20,000 frankot tesz; egyszermind a Bunker hegyeségén egy mérföldnyi helyet foglalt el, de ennek felét visszavettük. Ugyanaz idő alatt 60,000 gyermek született köztünk. Ez adatokból ön, ki annyit foglalkozik a mennyiségtannal, könnyen kiszámíthatja: mennyi

ki itt még új. Két kisebb tájképen látjuk oda jegyezve: Spányi Béla, s mindkét festmény nem a név által vonja magára a figyelmet, hanem maga a festmény tesz kíváncsivá a festőre, miután kellemes könnyűsége jó benyomással van mindenkire.

Egyik dunaparti részlet, fűzekkel s hajómalommal; a másik szélmalmos tájkép.

Egyes tájaknak ép úgy meg van jellegük, mint egyes arczoknak. Ép érzékkel megáldott festő mindig ezt keresi ki, s e nélkül nem festi egyiket sem. Ha nincs ép érzéke, összeviassa festhet hozzá mindent, mandola vágásu szemet az arczhoz, sőt virágokkal és kézbe adott könyvekkel is magyarázhat; avagy oda festhet a tájképre hórihorgas kutgémét, golyát, vagy ki tudná mi más, s a mit festett, még sincs jellege.

A Spányi két festményének van jellege, van természetes vonatkozása valami létezőhöz, mint van vonatkozása egy darab bársonynak ahhoz a kelméhez, melyből levágotott, képviselvének annak tulajdonságait.

Az utóbbi években nálunk egy fiatal tájfestő tűnt föl, a ki rendszeren kicsi képeket fest. Hogy mit fest e kicsi képekre, azt nagyon bajos elmondani. Nem sokat fest rá. Egy-egy kis házacska, egy-egy fát, aztán sima elöttért, a mi

vagy mező, vagy szakadékos kopár föld, itt-ott tócsákkal. Hanem olyan könnyen meg tudja értetni, hogy azok a kis házacskaik valami alföldi tanyát képeznek, vagy faluvéget; az a mező afféle vékony legelő, mely csak nagyjából borítja a homokot; az a kopár rész pedig szikes föld. Festményei annyi közvetlenséggel bírnak, mint egy kis dalocska, mely igazi érző szívből fakadt. Ez a fiatal festő, kinek képei már a külföldön is közkedveltségnek örvendnek, Mészöly.

Spányi előtt nem látszik ismeretlennek Mészöly. Legalább két festményében van rokonság azokkal, mind a tárgy választására, mind pedig az előadásra, leszámítva természetesen azt az accuratusságot, a mivel Mészöly kezeli esetjét, mely olyan jól és biztosan fog. Spányinál sem hiányzik már most sem a jó modor, törekvés a tömörségre, vagy is bizonyos gyors megérthetőségre, a mit kifejezni kíván; a mi festőknél annyit jelent, hogy ne levelek szerint festük a fát, hanem egész alakjában. Végre is egy tájképen senki sem kívánhat — botanizálni.

Egyik festményét bemutatjuk olvasóinknak is. Ez Szolnok mellett tüntet föl egy szélmalmot, sok vidéknek ezt az egyetlen monu-

Szent-pétervári képek.

Szent-Pétervár legnagyobb szerű monumentális épülete kétségtelenül a sz. Izsákról nevezett főtemplom, mely dalmáciai sz. Izsáknak van szentelve. Az épület a legújabbak közé tartozik, mert csak 1858-ban szentelték föl, de építése, melyet 1819-ben kezdték meg, három császár uralkodásának idején át tartott

kisebb-nagyobb félbeszakítással. A helyet, a hol áll, azelőtt is egy másuttán két főtemplom épülete foglalta volt el; az első, melyet Nagy Péter császár építtetett, a lángok martalékává lett, míg a másodikat II. Katalin csárna kezdte építtetni s 1801-ben fejezték be. Hogy a jelenlegi épületnek minél szilárdabb alapot biztosíthassanak, az izzapos és mocsáros talajban egész oszlop erdőt sülyesztettek el, a mi már maga is majdnem 2 millió forintba került. Az épület négy egyenlő szárnyával görög keresztet képez s közepén hatalmas kupola emelkedik, melyet oszlopok tartanak, s mint a párisi rokkantakapalotája, meg-aranyozott rézlemezekkel van borítva. A kupola közepéből csinos és díszes kis rotunda nyúlik föl, mely az egésznek miniatúra-szerű utánzása s ennek csúcsán óriási arany kereszt csillog. Mind a négy bejárathoz három sor széles lépcső vezet, s mindenik lépcső egyetlen hatalmas gránitdarabból áll. A bejáratok fölött pompás oszlopsor emelkedik, melynek 60 láb magas és hét lábnyi átmérőjű oszlopi finoman csiszolt ugynevezett monolithokból (egyetlen darab kőből) állanak, s mind ezek, mind az előbb említett lépcsők Finnlandnak, a

„granit hazájának“ bámulatos gazdagságukóbányáiból valók.

A templom belseje pazarul van díszítve. Az „ikonostas“ vagy mise-oltár oszlopi malachitból vannak és 30 láb magasak, míg az oltárbejárat két ajtófél-oszlopa, ritka fényű lapislazuli-ból, egyenként 120,000 frtba került. A legbensőbb szentély is a lehető leggazdagabban van ékesítve lapislazulival, malachittal, különböző színű csiszolt márvánnyal, porphyrral és a szokásos pazar aranyzás, mint a görög szertartásu templomokban mindenütt, ugy itt is egészen a tülzig van víve. Az Izsák-templom az orosz főváros egyik legerjedelmesebb és legnyitabb közterén áll, s a kupoláról a legszűbb kilátásnyilik az egész városra. Egyik rajzunk e főtemplomot mutatja és a rajz előterében látható szobor I. Miklós czárt tünteti föl.

Az új év napját Oroszországban is nagy ünnepléssel szökták megülni. A lakosság apraja és nagyja, faluhelyeken ugy, mint a városokban, ki gyalog, ki szánon siet a templomokba imádkozni és misét hallgatni. Egy angol hírlaplevezető, ki az edinburghi herceg és Mária Alexandrovna orosz hercegnő esküvője

alkalmából tartozdik Szent-Pétervárt, érdekes adatokat közöl az ott uralkodó különös újvi szokásokról. A czári udvar teljes díszben vonul be a templomba. Ott látható ilyenkor az egész fejedelmi család és udvar a minden oroszok czárjától kezdve le a legutolsó udvari szolgálóig. A templomból kijövet a czár s utána neje és a főhercegek s az egész czári család a metropolitának kezét csókolnak és azután az

SZENT-PÉTERVÁRI KÉPEK: Jég szállító.

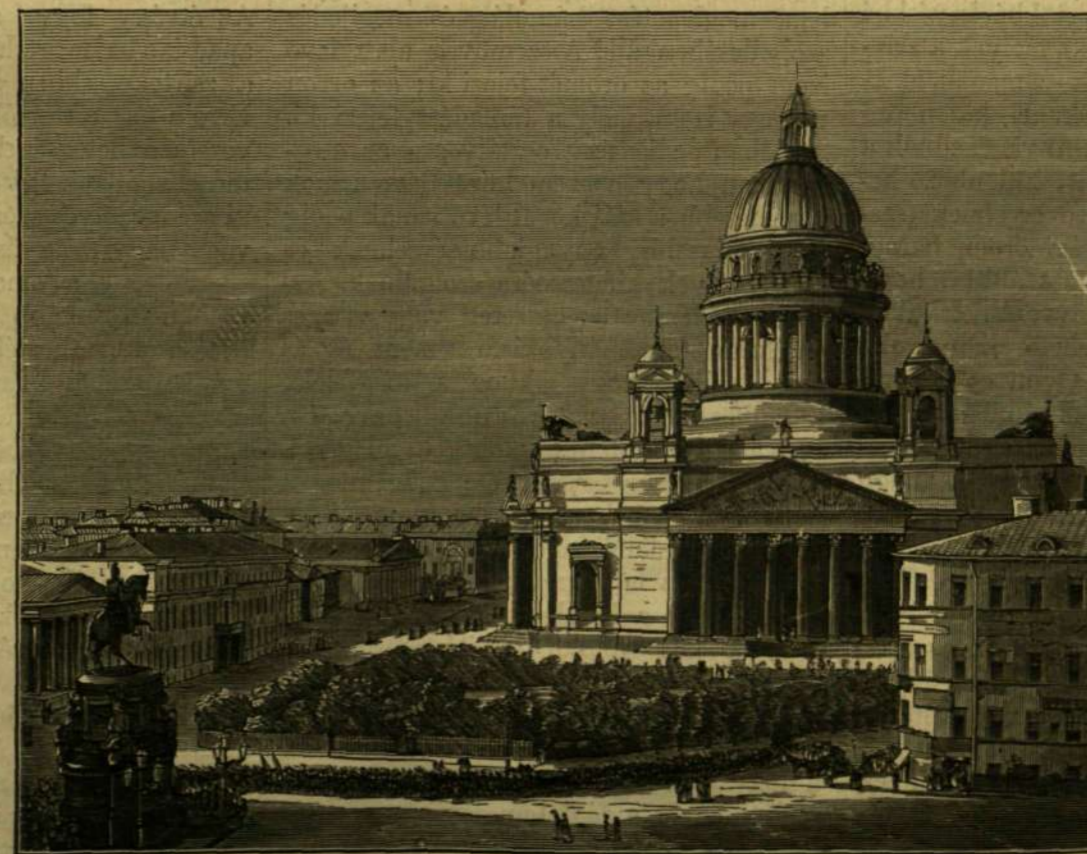
egész menet, élén a metropolitával és többi papokkal, díszbe öltözött katonaságtól kísérve a Nevához megy s annak vizét a főpap egy krucifix belemártása által ünnepélyesen megáldja.

Mikor ez a szertartás is véget ért, megkezdődik a testületek előkelő magánosok és katonatisztek újvi tisztelése az udvarnál. Szent-Pétervár arisztokrata társadalmá csengő-

leírta, hanem rajzban is megörökítette — „elnéztem őket, a mint az Izsák-templom előtt elhaladtak, s láttam, hogy annak keresztje előtt mind a főrangú tiszt, mind pedig a háta mögött ülő szegény muzsik (paraszt) kocsisa egyszerre és egyformán bugó áhítattal emelintették meg fővegőket és vetettek magukra keresztet. Oh, az oroszok igen vallásosak.“

Harmadik rajzunk szent-pétervári jég-hordó kocsikat mutat. Oroszország fővárosának 7—800,000-nyi lakosságát, nyilvános helyiségeit és közintézeteket a Neva látja el jéggel. Mikor e rövid pályafutásához képest rendkívüli szélességű folyó a főváros területén is befagy, megindul ajég-hordók jévedelmező üzlete. A jéggel rakott szekerek tízével-huszával vonulnak végig a széles utcákon s a kocsisok éktelek kiabálás-salárulgatják természetadta portékájokat, melynek roppant olcsóságát csakis a szükséglet és kereslet nagysága képes némileg ellensúlyozni. De hát oly nagy városnak, mint Szent-Pétervár, nagy mennyiségű jégre van szükség s bár a Neva fenekestől befagyjon is, a jég-hordók nem válnak feleslegessé, mert épen oly drága városban kevés embernek van szekere és lova, hogy szükségletét maga szerezhesse meg magának.

A tél Szent-Pétervárt rendszeren oly szigorú, a milyenről erre mifelénk fogalmunk is alig lehet az embereknek. Nálunk, az északi szélesség 45-ik foka körül, ha 16—18 fok hideg van, már az ilyen telet a legkegyetlenebbek közé szoktuk számítani. Elképzelhetjük tehát, hogy milyen lehet egy igazán szigorú tél Szent-

SZENT-PÉTERVÁRI KÉPEK: Sz. Izsák-székesegyház.

bongó szánakon igyekszik személyesen átadni újvi jó kívánatait fejedelmi urának és családjának, s ilyenkor a könnyű szánon és fogatok a szó szoros értelmében egymást üldözik a főváros főbb utcáin. Második rajzunk egy orosz katonatisztet ábrázol, a mint könnyű szánkáján szintén az udvar felé siet, hogy újvi üdvözléssel ő se maradjon adós a fejedelmi családnak. „Szállásom ablakából, — írja többek közt az említett angol tudósító, ki e jelenetet nemcsak

Pétervárt, az északi szélesség 60-ik foka alatt. Egyébiránt az orosz főváros égalja nemcsak a hideg, hanem a meleg tekintetében is többnyire mindig szélsőségekben jár. Nyáron a hőség 30 R. fokra emelkedik s télen a hőmérsék szintén 30 fokra ereszkedik alá. E két szélső pont közt tehát épen 60 foknyi különbség van. E roppant különbség Európa egyetlen városában sem észlelhető. Mikor a tél beállt, a nyirfaágak szünetlenül pattognak a kályhákban és kandallókban; a szegény, hajléktalan emberek számára berendezett nyilvános melegedő szobákban folytonosan fűtenek s az utcákon, színházak közelében s más nyilvános helyeken kocsisok, utca-seprők stb. számára

rendszeresen élesítik a roppant tüzeket. A legszigorúbb hidegek, miként más helyeken, ugy Sz.-Pétervárt is többnyire derült, csendes időjárásakor köszöntenek be és így a pompa-szerető orosz fővárosnak rendszeren 30 fok hidegben van „legszűbb és legvidámabb napja.“ Az ég felhőtelen, a nap fényesen ragyog, annál fényesebben, mert sugarai millió meg millió csillogó jégkristályon hatolnak keresztül, melyekkel a levegő mint valami ragyogó gyémántporral egészen

tele van. A házakból és a fűtött templomokból sűrű gőz- és füst-oszlopok kavarognak kifelé, melyek az aether-tiszaságú légben oly tömörteknek látszanak, mintha minden házban egy gőzgép volna föllálítva, és a mellett minden füstoszlop más meg más színben játszik. Az utcákon és köztereken hó és jég, a Néva egész hosszában simára és tisztára befagyva, mintha minden csukorból készült volna. Az egész város az ártatlanság fehér leplebe van burkolva, s minden házfedél egyenlő vastagságu csillogó kristályréteggel van borítva. Minden víz tömörre fagy, mihelyt kiöntik, s a kutak, itató vályuk, vizmérők, a vízfordók és szekerek, a mosónők a csatornáknál — minden, de minden vastag zuzmararéteggel van bevonva. Az utcán mindenki, ember és állat egyaránt fut, a hogy csak bírja, nehogy utközben megfagyjon. A hó nyikorog lábaink alatt és a legújabb jáságosabb dallamokat hallatja, sőt még a másféle hangok is egészen másképen idegenszerűleg hangzanak a fagyasztó légrétegben. Lenni kell valaminek az ismeretes orosz mondásban: „Ugy fagy hogy szinte zúg belé” — mert a legén az szüntelenül valami különös halk zúgás vagy mormogásszerű hang hallatszik, mely a hó örökös nyikorgásának és a jég folytonos csengésének, bongásának lehet összevált állandó zenéje. — Ilyen az igazi tél Szent-Pétervárt.

S. L.

A szenvedélyek hatása testünkre.

(Az életben legújabb fölfedezéséről.)

(Vége.)

Mig a szív leginkább áll az érzelmek hatása alatt: a gondolatok a tudóré vannak legnagyobb befolyással. Hamélyen elgondolkozunk, vagy egy szónokot nagy figyelemmel hallgatunk, még lélekzetvéltünk is megakasztjuk. Sőt talán ebből lehet kimagyarázni azt is, hogy a sokat gondolkodó emberek igen gyakran tudóbajnak vannak kitéve.

Ez észleletek egy Marey nevű tudóst egy szelleműs találmányra vezettek. Ő ugyanis fekete papírra több-kevesbbé kanyargós fél köröket vont, melyek a szívverések és összehúzódások számának, alakjának képmását képezték. E különböző kanyarulatok Marey szerint visszaadnák a szív különböző dobogásait, különböző betegségekben és különböző érzelmek (szerelem, félelem, szomorúság, öröm, harag, stb.) befolyása alatt. Ő azt állítja, hogy mindenki állapotban a szívverésnek különböző és pedig fölismerhető kanyarulat felel meg a papíron. Cyon ez észrevételt már oly messzi akarta vinni az alkalmazásban, hogy ezzel a szívérővel megítélni vállalkozott azt is, hogy a halott körül síró örökösök valódi és mily mérvű fájdalomtól bánkódnak.

Sőt tovább is ment. A szívverések is befolyással vannak, mint fennebb láttuk, agyunkra, gondolatainkra és így eselekedeteinkre is. Még pedig kétféle befolyással. Vagy nagy mennyiségű vért öntenek az agyra, mi nagyon fájdalmas hatást idéz elő, főleg ha hirtelen jött, és az ember, ki annak hatása alatt van, a legbolondabb, legrosszabb gondolatokra, tettekre vete-medhetik. A ki ily állapotban követ el vétkeket: mondható-e arról, hogy rendes állapotjában volt betudható az neki? És ha azt mondanák, hogy nem: honnan tudjuk meg, hogy valaki a bűn elkövetése alkalmával ilyen állapotban volt? Cyon azt mondja, hogy amaz esemény, mely valakit ily állapotba jutatótt, előtte elbeszélve, hasonló hatást fog reá idézni: tehát ha a bíró vádlottat bűnrel vádolja, mérjék meg akkor szívverését, és ha ez meg-

felel az ily izgatott állapothoz szükséges szívverések számának és alakjának: akkor a bűnt ő követte el; ha nem: nem. Azonban, valljuk meg az igazat, ez már tulzás, mert a cselekedet és elbeszélés hatása is különböző, a mellett a megrögzött gonosztevő meglehet hogy hideg vérrrel tagad mindent, míg egy ártatlan a vád hallatára elrémül és oly szívverése lesz, milyen a bűnösé kellene hogy legyen. A másik befolyás az, melyet az örömteljes szív gyakorol reánk: az a kellemes érzés, mely a könnyű vérkeringésből jó, ekkor az agy is könnyen van s csendes, szép gondolatokkal foglalkozik.

A szenvedélyek nemcsak bensőkre vannak hatással, de külsőnkre is kifejezést nyomnak. Dühös ember nem tud egy helyben maradni, a megijedt pedig járni nem tud. Az arc pedig teljesen a lélek tükré. Visszatükröződik azon lelkiállapot minden állapota. Egy francia természet-tudós: Duchenne de Boulogne részben elektrikus kísérletek, részben más fölzgatások segédletével, kimerni és kimutatni igyekezett minden arcizmunknak mozdulátát a különböző érzelmek és lelki állapotok befolyása alatt, és arra a meggyőződésre jutott, hogy mindenki arcizom valamelyik szenvedély szolgálatában áll. Így mindjárt vizsgálatai elején arra jött, hogy a szemöld felett van egy izom, mely a fájdalom kifejezésére szolgál, és mihelyt ezt elektrikus összevonás segélyével a megfelelő alakba hozta, az arc is mindjárt hozzá idomult és az egész fájdalom tekintetét öltött. Ez époly eredmény, mint a festészetben Chevreul azon fölfedezése, hogy a színek különböző egymás mellé állítása, egymáson is különböző árnyalatokat idéz elő.

Duchenne azt állítja továbbá, hogy a homlokon van egy izom, mely a figyelem, meglepetés, bámulás és megijedés szolgálatában áll! A szemtőveg alatt levő izom pedig az örömet fejezi ki; az orron van egy izom, mely a támadást fejezi ki. Átalában pedig úgy osztályozza az arcizmokat, hogy a szem körül levő izmok a nemesebb, a száj körül levő izmok pedig az állatiasabb, anyagiabb érzelmek és szenvedélyek kifejezésére szolgálnak. Azután Duchenne az összetett vagy vegyes érzelmek tanulmányozására ment át és úgy találta, hogy akkor a megfelelő, különböző izmok működnek közre. Ha pl. valami örömteljes dolog kelti föl figyelmünket: akkor egyszerre mozdul meg a homlokon és a szem gödör alatti izom. Ha pedig valami kéjes érzelm kelti föl figyelmét az embernek: akkor az orron áthatódó és a homlokizom mozdul meg. Ha valakire valami busító körülmény egyszermind mosolyt előidéz hatást gyakorol, vagyis, ha valakinek arczán (mint Heinén) melancholikus mosoly ül: akkor a nagy „zygomatique” izom és a kis zygomatique, sőt a fájdalom izma és szemöld fölött is megmozdul — és így egy könnyű-rilettjes kifejezést nyertünk. Hogy a híres festők vagy tudtak, vagy ösztönszerűleg érezték mindazt, a mit itt Duchenne tudományosan kifejtett, kiténik abból, hogy képeiken azt az érzelmeket fejezték ki egy pár vonással, melyet a nézőben fölkelteni akartak.

Miért fejeznek ki az arc izmai különböző érzelmeket és taglejtéseink is miért kisérik kifejezéseinket? Tudjuk, hogy e kérdésekre igyekezett Darwin megfelelni

legújában megjelent könyvében. Ő úgy fejté ki, hogy eleinte mindenki kifejezés védelemből vagy támadásból származóan fölvetett és csak évezredekken át szokásból önkénytelenné lett akaratnyilvánítás volt. Így pl. ha a gyermek éhezett, kiáltott; é kiáltás következtében a vér a fej felé tolu s a szem körül izom összehúzódik és ez hosszú idő múlva önkénytelen kifejezést nyert. Ha haragszunk, azért szorult össze öklünk, mert régebben verekedés követte a vad embereknél a haragot. Ha kérünk, azért tesszük össze kezeinket, mert régebben a rabszolga lába bilincsen volt, térdre esett, és hogy fölérjen urához: kezét nyújtá ki. Később a kérdés az alakja megmaradt.

Mindez érdekes dolog, de a nevetés, a köny, mosoly és a legtöbb érzelmi kifejezés keletkezését Darwin tana szerint kimagyarázni nem lehet. Ezek élettani eredmények, melyek a test és lélek állapotából eleitől fogva önkénytelenül jöttek: valamint minden más jelenség az izmokon, a belső részekben, melyekre az agynak és a szívnek folytonos hatása van.

A fennebbiekből kiténik, hogy a test és lélek közt mily szoros összefüggés van és kiténik az is, hogy a szenvedélyek és érzelmek mily nagy hatással vannak egészségi állapotunkra. Láthatunk azt, hogy a szenvedélyek romboló hatással vannak egész élet-szervezetünkre, emésztési, vérkeringési, gondolkodási működéseinkre. Minden rossz hatás az agyon kezdődik. Ennek folytonos izgatottsága az agyvelő tartalmát szarítja, gyengíti és rontja hatását a vele összekötött idegekre. Azután ez idegek romlanak el, hivatásukat hiányosan, gyengén végzik. A szív és tüdő nem működnek szabályosan, a vérkeringés szabálytalan és lankadt lesz. Az étvágy fogy, a kilehelt szénsavany apad és a haj megferehedik, mert táplálékuk a zsirtekecskékben szegényesen válik ki. Erre a hus a testről leszárad, a test szervezete a betegségeknek mindig kevesbbé tud ellenállni. Így pusztul el az oly ember, ki szenvedélyes szerelem, gyűlölet, harag vagy nagyravágyás rajja lett.

Főleg a gyomor és máj van ily állapotban leginkább megtámadva. Az agy hatása következtében a vérkeringés a májban szabálytalan lesz, az epe egy része a vérbe szívódik föl s ebből keletkezik a sárgaság. Ugy, hogy határozottan állíthatjuk, hogy a lelki bajok rendszeren májbetegégeket idéznek elő. Az emésztési képesség pedig annyira a szenvedélyek hatalmában áll, hogy ha az agyat szenvedélyek fárasztják ki, az étvágy és emésztési képesség is elvész. Minden szomorúság, fájdalom hasonló hatással van erre. A ragályok épen ezért terjednek — félelem miatt. Sőt a lelki állapotok nyilvánulási is ragályosak, így az ásitás, csuklás, sohajlás, nevetés. Hogy a lelki betegségek mily ragadósak — azt tapasztalja kiki saját körében.

Ezért a tanulság mindebből az, hogy vigyázzunk lelkünk és testünk egészségének egyensúlyára, vigyázzunk vértünk szabályos keringésére, szívünk rendszeres dobánására, agyunk nyugodtságára, léleketünk, emésztésünk pontos működésére; mert ép lélek csak ép testben lehet. Megírta ezt két ezer év előtt a római költő és bebizonnyítá az életben minden legújabb fölfedezése is.

H. S.

Fiddletowni történet.

(Egy kép a kaliforniai életből.)

— Bret Hartetől. —

(Folytatás.)

A csinos kis lakás egészen új színű volt, kellemesen környezve egy csoport fiatal feynőtől, de szabadon hagyva homlokzatán az eleven gyepűt, mely körítettte. A reggeli napfényben s a korai óra teljes csendjében úgy látszott, mintha egészen lakatlan volna, mintha a meseteremberek csak most hagyták volna oda. A kert tulsó végében egy chinai ástott szorgalmosan, más élő lénynek semmi nyoma. „Minden jól állt”, a mint az ezredes mondta volt. Tretherickné megállt a kis ajtóban. Az ezredes be akart lépni utána, de egy intése visszatartotta. „Jöjön értem egy pár óra múlva, addig minde-nemet összesomagolom” — mondá s mosolyogva nyújtotta kezét. Az ezredes megragadta s nagy hévvel szorította meg a neki nyújtott szép kezét. Kézszorítása talán gyöngéden viszonzottat is, mert a lovagias ezredes indítatva érzé magát, hogy fölfújja mellét s oly könnyedén és büszkén tipegjen tova, a mint csak magas sarku, szoros csizmái engedték. Mikor eltávozott, Tretherickné kinyitotta az ajtót, egy perezig hallgatott az üres előcsarnokban, s azzal gyorsan fölszaladt a lépcsőn, egykori hálószobájába.

Mindent épen úgy talált ott, a hogy akkor éjjel hagyta volt. Az öltöző asztalon állt a fejkötős-doboz, s emlékezett, hogy ő hagyta úgy, a mint beléle a fejkötőjét kivette. A kandallón volt a félkezyű, a mit otthon felejtett, szökésekor. A szekrény két alsó fiókjá ki volt huzva félig, — ő hagyta úgy s felejtette betolni, — s az iróasztal márványlapján ott feküdt a melltűje s egy pár piszkos karman-tyuja. Mi jutott meg eszébe, nem tudom; egyszerre elsápadt, el kezdett reszketni s dobogó szívvel, kezét a bilincsen tartva, hallgatott. Aztán a tükörhez ment, s félig félénken, félig kíváncsian, szöke haját elválasztotta rózsaszínű kis füle-tővénel, míg egy csunya félig gyöngyült sebhely tűnt föl alóla; ezt kezdte nézegetni a tükörben, ide-oda forgatva csinos fejét, hogy jobban megláthassa, míg báronyos szemének gyöngye kancsalsága ugyan-csak észrevehető volt. Akkor könnyed, gondtalan, bohó kacajjal elfordult, s a szekrényhez szaladt, a melyben drága ruhái függöttek. Ezeket ideges gyorsasággal vette számba, s nem találva kedvenc fekete selyem ruháját a szokott helyén, azt hitte — mindjárt elajul; de a következő percben megtalálván a fogason, a melyre maga dobta volt az utolsó izben mikor rajta volt: valami hálalázat a legfőbb lény iránt, ki a védtelenek pártját fogja, először életében rezgett át észintén a szíven. Aztán, ámbar ideje nagyon rövidre volt kimérve, meg nem állhatta, hogy egy levendulászín szalag hatását meg ne próbálja, hogy állana ahhoz a ruhához, a mi épen rajta volt, s nyakára kötve a tükörben megnézte magát. E percben egy gyermek hangja ütötte meg a fület, egészen közel valahol; s megdöbbsent. Azonban a gyermek-hang ismétlődött: „Te vagy mama?”

Tretherickné gyorsan körülnézett. Az ajtónyílásban egy hat vagy hét éves kis leány állott. Ruhája valaha finom volt, de már viselt és piszkos, s haja, mely nagyon élénk vörösbé játszó, furcsa-komolysággal volt a feje körül tekerve. Egészben véve festőre alkalmas volt, gyermekes félénksége daczára bizonyos önbizalom tükröződött arcán, a mi oly gyermekek sajátja, a kik sokat vannak magukra hagyva. Rongy-bábut tartott a hóna alatt, valószínűleg a saját készítményét, mely majd akkora volt mint maga, hosszukás, hengerfejú, holtzénnel kirajzolt arcu, ügyetlen bábut. Nagy nyak-kendő, mely valami felöltött egyéné lehetett, esüggött le vállairól és seperte a padlót.

E látvány úgy látszik, nem okozott örömet Trethericknének. Talán kevés kedélyesség volt benne; s mikor a gyermek, még mind az ajtó nyílásban állva, ismételte kérdését, hogy: „Te vagy mama?” — élesen felelt: „Nem vagyok én” s haragos szemet vetett a kis betolakodóra. A gyermek egy lépést hátrált s a növekedő távolsággal visszanyerve bátorságát, gyönyörű tökölytelenségű kijetéssel mondá:

„Hát mit teressz itt? métt nem méssz e!” De Tretherickné a nagykedőre vetette szemét és saját shawljára ismert benne. Hirtelen lerántotta a kis leány válláról s mérgesen rá szolt:

„Hogy mertél a shawlomhoz nyulni, te! Rosz gyermek.”

„Hát a t'éd? Ugy hát mama vagy! A vagy bizon, mama” — folytatóttá vigan, s mielőtt Tretherickné menekülhetett volna tőle, elbocsátotta karjaiból a bábut, s a nő ruha-alját mind a két kezével megragadva, játszva ugrált körülötte.

„Mi a neved, gyermek?” — kérde Tretherickné, eltávolítva ruhájáról a kis s nem épen tiszta kezeket.

„Tarry.”

„Tarry?”

„Az, Tarry. Tarolin.”

„Karolin?”

„Az, Tretherit Tarolin.”

„Ki leánya vagy?” — kérde Tretherickné, erőltetett hidegséggel, hogy elnyomja keletkező félelmét.

„Hát a madáé, a mada tisz jánya vagyok. Mada a mamám, az új mamám; nem tudja, hogy a jédi mamám ément, sozja nem isz jön vissza. Most nem játom a jédi mamánáj; moszt itt játom a papanáj med madánáj.”

„Mióta vagy itt?” — kérde Tretherickné mérgesen.

„Táján hájom napja,” — mondá Karry, kevés gondolkodás után.

„Talán? hát nem tudod bizonyosan?” — veté ellent az asszony. — „Hát honnan jöttél ide?”

A kis leány reszketni kezdett e szigorú vallatás keresztüze alatt. De nagy bajjal ismét erőt vett magán s felelt:

„Papa, papa hozott ide, Simmons tisz-asszontól, Sacramentoból, a mult héten.”

„A mult héten? Az előbb azt mondatd: három napja,” — viszonzá Tretherickné szigoruan.

„Táján egy hónapja,” — felelt a szegény kis leány, most már egészen belezavarodva.

„Tudod-e mit beszélz össze-vissza?” — kérde Tretherickné élesen, s csak alig küzdötte le magában a mire nagy kedve lett volna, hogy nyakont ragadva, jól megrázza a kis valódat s egy préselje ki belőle az igazságot. De e percben a láng-vörös fejecske eltűnt a nő ruhájának redői közt, mintha ott akarna örökre megsemmisülni.

„No, ne szepegi,” — mondá Tretherickné, kibontva ruhája aljából a kis leányt, vagy inkább ruháját a gyermek mázas kezeiből. „Töröld meg a szemedet s ne szepegi. Eredj innen.” — Karry megindult. — „Megállj csak. Hol van apád?”

„Ő is ément. Beted vót. E'ment, tét, hájom-napja isz van.” — felelt habozva.

„Ki viselte itt gondodat azóta?” — Kérdé a nő, kíváncsian.

„John, a chinai — én madam ötözöm fel, — John veti az ágyamat.”

„No jó; most erdej, dolgozra; engem ne háborgas többé.” — mondá Tretherickné, eszébe jutván idejövételének a czélja. — „Na, hova méssz?” — tevé hozzá, a mint a gyermek a nagy bábut vonszolva maga után, a lépcső felé indult.

„Felmerek a felső szobába; jó leszek, nem háborodom mamát.”

„En nem vagyok mamád,” — kiáltá Tretherickné azzal gyorsan becukva az ajtót, visszatért hálószobájába.

Maga maradván, egy nagy bördöt vonta elé a fali szekrényből s lázas és ingerült sietéssel kezdte abba rakni a ruhákat; a leg-szebb ruháját elszakította, a mint lerántotta a szegről, s finom kezét is kétszer megsértette valami kiálló szögben. A közben haragos magyarázatot mormogott az épen imént tapasztaltakra. Ezt előrelátta, mondá magában, Tretherick az első nejtől való gyermekét magához vette, ezt a gyermeket, a kivel azelőtt egy csöppet sem gondolt, csak azért tette most, hogy öt bszantsa, hogy az ő helyét foglalja el itt, kétségkívül visszahívja rövid időn első nejt magát is; vagy talán harmadikat vesz, vöröshaju, — nem szöke, hanem vörös — ez a kis leány bizonyosan az anyjára ütött, a ki e szerint nem lehet valami szép. Vagy az egész dolog

egy volt kiszámítva; ezt a vöröshaju kis leányt, anyja képmását, közel tartották Sacramentoban, hogy mikor kell, azonnal elhozassák. Emlékezett reá, hogy férje el-ellátogatott oda, — a mint mondotta, dolgai voltak ott. Talán az anyja is ott tartózkodik; még sem, az keletre költözött. Ámbar Tretherickné, jelen kedély hangulatában hajlandóbb volt azt hinni, hogy az is közel van valahol. Öntudatlan ingerelte magát s fokozta saját érzelmét. Csakugyan soha asszonyynyal oly czudural nem bántak, mint vele. Képzeteiben lefestette ő magát, a mint egyedül, elhagyatva, naplementkor, egy magános templom romjai közt, ül, méla, de mégis kecses helyzetben, — mig férje gyorsan rohanna hajt tova, pompás kocsiában, négy lóval, s egy vöröshaju nő ül mellette. A hördöndőn ülve, melyet épen tele rakott holmijével, egy bus költeményen gondolkodott, melyben leírja szenvedéseit, a mint magános, szegényesen öltözve bujdosik, s szembe találja férjét „egy másikkal” — a ki selyemben jár s gyémántokat visel. Majd sorvadásban, haladokolva képzelte magát, búbanattól emésztve, csak romja egykori szépségének, de még most is bájos — s a „Lavina” szerkesztője és Starbottle ezredes, most is bámulva tekintenek rá. S hol marad Starbottle ezredes azóta? — Miért nem jó érte? — Ő legalább megértette! — Ő — s egyszerre az előbbi könnyed, gondatlan nevetésébe tört ki, s aztán hirtelen elkomolyodott, szokatlanul elkomolyodott.

Vajon mit csinál az a kis vöröshaju apróság? Miért van oly csöndesen? — Halkan kinyitotta az ajtót s hallgatott. Ugy tesszett neki, mintha az üres ház apró lármái: ropogások s recsegések fölött, egy finomabb kis hangot hallana, mely a felső emeleten dalolgat. Pedig ott, ha jól emlékezik, nem is lak-, csak padlás-szoba, valami szín-forma van, a mit lomtárnak használtak. Félig bűnös öntudattal, halkán fölösont a lépcsőkön, s az ajtót félig benyitva — benézett.

A hosszu, alacsony mennyezetű padlás-szobán egy rézút eső napugrót fektet végig, az egyetlen padlás-ablak nyílásán át, apró porszemek tánczolva vonalában s csak szűkören világítva meg a ridé, sivar üregét. E napugrót vonalában látta fényleni a gyermek vörös haját, mintha ragyogó dícsőrk volna feje körül, a mint a padlás földjén ült, két kis térde közé fogott nagy bábujaival. Ugy látszott, beszélgetett azzal, s Tretherickné csakhamar észre-vette, hogy a köztöttek imént lefolyt jelenetet játszza újra. Szigoruan vallatta a bábut, hogy jött ide s mióta van itt, s általában milyen fogalmi vannak az idő-mérték körül. Rendkívül jól sikerült neki a Tretherickné modorának utánzása, s az egész beszélgetés hű ismétlése volt a köztöttek lefolyt jelenetnek, — egyetlen különbséggel. Miután kinyitkozott a bábu előtt, hogy ő nem a mamája, azzal végezte: hogy ha jól viseli magát, nagyon jól, akkor mamája lesz s szeretni fogja, nagyon fogja szeretni.

Említettem már, hogy Tretherickné nem igen értett a kedélyességhez. Talán ez volt az oka, hogy ez az egész jelenet nem igen jól hatott rá, s a befejezés az arcába kergette a vért. Valami szomorú elhagyatottság lebegett a jelenet fölött; a butorzatlan, lakatlan szoba, a félhomály, az óriási bábu, melynek nagysága megható jelentőséget kölcsönzött hallgatóságának, az egyedül élő szerelő kiesénysége, — mind ez váratlanul meglátotta a nő fél-költői érzékenységét. Önkénytelenül szívére vette a jelenet benyomását s elgondolta, mily szép költeményt lehetne írni e tárgyról — ha a szoba még egykissé szűkebb volna, a gyermek még elhagyatottabb, — például: ha meghalt anyja koporsója mellett ülné s a vihar szele füttyölne a padlás-ablakon át. Most egyszerre léptek hallott az első ajtóján s megismerte az ezredes nádpáléájának kopogását.

Gyorsan lerohant a lépcsőn s az előcsarnokban találta az ezredes. Bámuló fülebe folyékony és túlzott előadását öntötte fölfedezésének s méltatlankodva panaszkodott, mily gyalázatosan bántak vele. „Ne is mondja, hogy az egész dolog nem úgy volt kiszámítva előre, — mert tudom, hogy ki volt!” — mondá, csaknem rikoltva. — „Aztán képzelje e nyomorult ember szivtelenségét: itt hagyja a saját gyermekét, egyedül, minden fölfigyázat nélkül.”

„Ez czudarság!” — nyögé az ezredes, alig tudva mit beszél. Teljesen képtelen levén megérteni e nő fölülmúlásának az okát, a mint jellemét ismerte s fölfogta, talán nagyon is világosan kimutatta e föltött meglepetését. Csak dadogott, feszítette mellét, nagy szemeket meresztett, gyöngéd és nyájas igyekezett lenni, de mind ezt föltűnően esetlenül tette. Tretherickné egy percig kétségbe vonta, hogy volnának teljesen összhangzó lelkek a földön.

„Hiába!” kiáltott föl Tretherickné vártalan indulatosággal, válaszul az ezredes valami határozatlan ellenvetésére — s hirtelen elrántva kezét ennek szenvedélyes szorongatásából, — „Hiába minden! el vagyok határozva. A podgyásom után elküldhet a mikor akar, akármikor, de én itt maradok a beavárom azt a hitvány embert, hitványsága bizonyítékával. Szembesíteni akarom hitványságával!”

Nem tudom, vajjon Starbottle ezredes oly teljesen bebizonyította látta-e a Tretherick hitványságát azzal a kárhözatos tényvel, hogy saját gyermekét a saját házában tartotta. De azt valamennyire átlátta, — hogy sovágó szerelmi vágya teljes nyilvánulhatásának valami elháríthatatlan akadály gördült az útjába. De mielőtt valamit szólhatott volna, a kis Karry megjelent a lépcső felső fokán, felettök épen, s félénken, a de mégis kutató szemekkel nézett le reájok.

„Ígéred-e.” — szolt Tretherickné, zavarba jött hangon s bámulatosan kipirulva, mintegy a ruhája redőiből kikandikáló vörös fűrtökhöz intézve szavait, — „ígéred-e, hogy jó léssz, nagyon jó, ha megengedem, hogy velem maradj?”

„S hod mamának híjjam?” — tevő hozzá a kis leány, fölpillantva.

„Hogy mamának nevezd.” — ismétlé a nő mosolyogva adván beleegyezését.

„Jó leszek.” — felelte Karry egyszerre. Együtt mentek vissza a háló-szobába. A kis leány szeme mindjárt megakadt a bőröndön.

„Medint el akaj menni mama?” — kérde hirtelen izgatott tekintettel s gyorsan bele csimpajkózva a nő ruhájába.

„Nem én.” — felelé Tretherickné s zavarában kinézett az ablakon.

„Czat utazást jáczeszunt?” — Én isz jáczszom” — mondá a kis leány nevetve. Tretherickné bele egyezett. Karry a másik szobába szaladt, mindjárt visszajött, egy kis bőröndöt vonszolva maga után, a melybe nagy komolysággal kezdte rakogatni a ruháit. Tretherickné azt jegyezte meg, hogy nem sok van. Kérdéseire a kis leány készséggel felelt s oly világosan, hogy nehány percz alatt egész élete történetét föltárta új mamája előtt. De hogy ez megtörténhessék, Tretherickné kénytelen volt az ölébe venni a kis Karryt, a ki ott a legbizalmasabban nyilatkozott. Jó soká maradtak ily helyzetben még

éve, hetedik... lám, ha megélt volna, most épen akkora lenne mint ez. A kis gyermek karjai, melyek lazán tartották nyakát, álmban remegni kezdtek s szorosabban fűződtek körüle. Akkor valami mély, hatalmas ösztön támadt benne, s félig sohajtva, félig zokogva, kitárta karjait, átölelte, magához vonta, s úgy oda szorította kebléhez a gyermeket, mintha el akarná őt rejtteni abba a mély titkos sírba, a melyet évek előtt ott ásott volt. S a szélvihar, a mely az imént megrázta, egyszerre elcsöndesedett. S kitört a zápor.

Egy vagy két csöpp a Karry homlokára esett s a kis leány nyugtalanul mozdult meg álmban. De a nő elcsitította megint, — oly könnyű volt az most neki! — s soká ott ültek még, csöndesen, háborítlanul — oly csöndesen, mintha egészen bele olvadtak volna a lakatlan, üres ház némaságába, a lassan lehanyatló alkony félhomályába, s az elhagyott magány egész hangulatába, de a mely megszünt sivar s kétségbeeséjé lenni...

Starbottle ezredes hiába várt akkor egész éjjel a fiddletowni szállodában. S másnap reggel, mikor Tretherick ur hazajött — ahátat üresen találta; a napsugárban tánczó porsemekek kivül, semmi életjel nem volt abban.

(Folyt. követt.)

Budapest jótékony intézetei.

IV. Az országos magyar gazdasszonyegylet.

A jelen cikkkel a fővárosi árvaházak ismertetését kezdjük meg. Minthogy azonban a magyar gazdasszonyegylet működése nemcsak árvaházuk fenntartásában nyilvánul, hanem egyéb térre is kiterjed: itt fogjuk előadni, — hogy teljes képet nyújtsunk, — az egylet egyéb jótékony működéseit is.

A magyar gazdasszonyegylet székhelye Budapest, de működése kiterjed az egész országra. Főcélja mellett, mely az árvák ügyének fölkarolása, ott van egy másik: az inség által sújtottak fölségelése; gyors segély által, tisztán jótékonyasági uton enyhíteni az ország bármely részében inség vagy elemi csapás által sújtott népyomorát. Így működése nemcsak országossá, hanem általánosabb érdekeket fölkarolóvá is lesz. Míg a jogi államnak, melynek működő szervei férfiak, a törvények útján kell munkálni az egyesek jólétét: addig a „jótékonyasági állam”, melynek működő szervei nők, a szeretet útján halad ugyanazon cél felé. Amott inkább a számító ész a vezérlő, emitt a szívek dobogása. És ez nagyon jól, nagyon szépen van így! E kettő, a férfi számító esze, s a nő jóságos szíve a legszükségesebb kiegészítő részei egymásnak. Valamint a családok boldogsága e két tényezőn alapszik: ugy nagyban az országok boldogságára is szükséges e két tényező mindegyike. — Ennek a jótékonyasági államnak hazánkban való szükségességét érezte azon először kis számú lelkes női kör, mely 1861-ben Pesten a magyar gazdasszonyegylet föllállítását megpendítette.

De az anyagi inség mellett szellemi hiányok látása is serkentette őket munkára. Érezték a magasabb társadalmi élet hiányát, látták a nőnevelés ügyének elhanyagolt voltát. Mozgalmas, pezsgő életre keltő tavasz volt az a kor, a 60-as évek beköszöntése Magyarországon. Tenni vágyott mindenki a hosszú téli zsigbadás után. S e nők akkor ugy gondolkodtak, hogy ha a férfiak összegyűlnek az ország jövőjéről, boldogításáról tanácskoznak, ha az állami uton kívül magánegyletekben is társulnak pénzintézetek, iparvállalatok megindítására: hát ők, az asszonyok, nem bírnák-e el legalább egy kis részét a tehernek, melynek hordozása a haza boldogítása? Megpróbálták, teszik, s a jövő kor hálásan fogja neveiket emlegetni. Fölmelegíteni az 50-es évek visszavonulást kereső ridegségét, az embereket, a családokat egymáshoz közelebb hozni, valamely közös cél felé való törekvés által szorosabban egymáshoz kapcsolni; valami nemzeties célt tűzni e társult tevékenység elé, s ez által ápolni a közel mult zsigbasztó korban sokak által feledett nemzeti érdekeket; a nőnevelésnek lendületet adni s azt a felsőbb körökben nemzeties irányba terelni; a vidéken országszerte hasonló irányú női egyesületeket alkotni s lelkes honleányokat gyűjteni a nőnevelés ügyének munkálására: ime ennyi szép eszme hevíté azon kezdeményező nők keblét.

Damjanich János magyar tábornok özvegye volt az, ki az előleges tanácskozmányok után a „nemzet gazdasszonyait” 1862. márczius 15-ére az egylet első ren-

des gyűlésére összehívta. Ő azóta folytonosan elnöke s életelő lelke ez egyesületnek. Karácsonyi Antalné, Náway Mihályné, Vojnich Jakabné, Braun Lajosné, Zezerle Amália, Kandó Teréz, Kralovicszky Istvánné, Náway Józsefné, Erdődy Sarolta, Konkoly Ferenczné, Benedikty Györgyné és Simig Istvánné képezték ekkor azon kis kört, melyhez később oly sokan csatlakoztak.

A tagok száma az első év végével már 100-on fölül volt, jelenleg pedig a 800-at meghaladja. A tagok között vannak rendkívüli és rendes alapítók; amazok 4000, emezek legkevesebb 100 forintnyi alapítványt tesznek; továbbá rendes és egyleti tagok, amazok 5, ezek 3 forint lefizetésére kötelezik magukat évenként, három éven át. Rendkívüli alapító van jelenleg 4: Damjanich Jánosné, Hollán Ernőné, Nadányi Albertné és Liszt Ferencné; rendes alapító van 264; rendes tag 384; egyleti tag 158. E tagok névsorában ott találjuk nemes (és itt e szót valódi értelmében vegyük) családaink neveinek nagy számát, a fővárosbelieket s vidékieket egyaránt.

Az egyesület pártfogónőjévé Zichy Pál Ferenc grófnét kérték föl, ki a megtiszteltetést elfogadván, azóta fáradhatatlan tevékenységet fejt ki az egylet érdekében. — A pártfogónő, elnökön skétalelnökön kívül egy 50 tagú választmány szűkebb-körű szakbizottságokra oszolja vezeti az egyesület ügyeit. Minthogy az egylet munkálkodásában két fő irányt lehet megkülönböztetni, u. m.: az árváitgyet s a segélyezést; ezekről külön-külön fogunk szólni.

1) Az árvaház.

A magyar gazdasszonyegylet főcélja egy árvaleány-háznak Budapestben föllátása lévén, az egylet már 1863-ban hozzáfogott az eszme valóításához. Egyelőre 10 árvaleányt fogadott föl, s ezeket, mert még tulajdon háza nem volt, részint a szürke nénekél, részint a protestáns árvaházban helyezte el nevelés végett. 1865-ben házat vet a mostani Damjanich-utczában, mely az átalakítással s teljes felszereléssel együtt 20,600 forintba került. 1866. július 6-án nyitott meg ez árvaház 27 árvával. Minthogy e helyiség a folyamodók nagy számával szemben nem látszott elegendőnek: 1868-ban megvette az egylet a szomszédos Okker-féle házat 22,400 forinton. Közvetlenül egymás mellett levő két ház egyesítettvén, most már 46 növendéket fogad be, kik között 36 árva, 10 pedig fizetéses. Az egylet ugyanis alapszabályainak egyik pontja értelmében, mely czélul tűzi ki, hogy „házának bármely osztályának szegény sorsra jutott leányai erkölcsös, gondos, ügyes háziasszonyokká képeztesenek” intézetében, — fölvesz évenkénti 250 forint fizetésért nem-árvákat is neveltetés végett. A fölvetett árvák tulnyomó része a vidékről való. Az árvaház fennállása óta fölvetett 68 árva közül 50 vidéki, és 18 budapesti. — Az árvák oktatást is bent az intézetben nyernek. 4 elemi és két felsőbb iskolában 4 osztályban 4 rendes s 2 segéd-tanító oktatja őket a tudományokban s női munkákban. De nemcsak erre, hanem a gazdasszonykodásra is nagy gond van fordítva. Az árvaház 3 holdnyi udvarán szép nagy konyhakert van; megismerkednek itt az árvák a kertészkedéssel. Vannak

az udvarban tehének, sertések, apró-jóságok; a gazdasszonyi foglalkozás ezen ágában is gyakorolhatják magukat. A nagyobb növendékek sorban (hetesek) stítés-főzésben, mosásban részt vesznek; ruháikat maguk varrják, foltozzák; szappanukat maguk főzik. Valóságos kis gazdasszonyok.

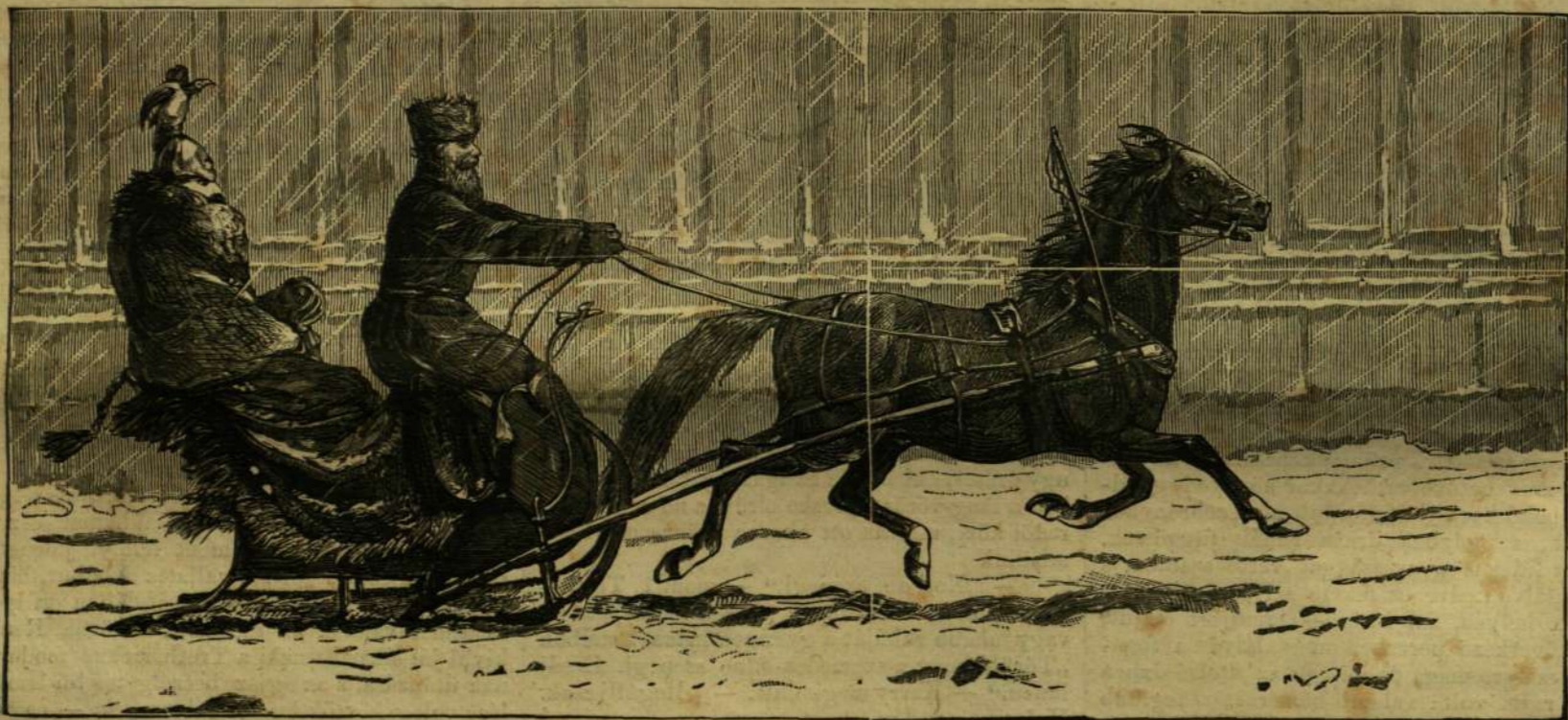
A választmány említett albizottságai szorgalmasan látogatják az intézetet. A mi az anya a családban, azok e bizottsági tagok az árvaházban. A házi bizottsági az élelmi szereket szerzi be s azokra fölügyel; a tanítói a tanítás fölött őrködik; az árva-fölveteli a kérvényeket megvizsgálja s javaslatot tesz a fölvetelre nézve; az elhelyezési a kilépett árvákra ügyel föl; a ruházati bizottság a ruhákról gondoskodik. — Az intézetben nem lakik a gondnok, ki a házi gazdaságot viszi, valamint az igazgató s 3 tanító, kik a gyermekek nevelői s oktatói.

Mint az elhelyezési bizottság neve is mutatja, az egylet gondoskodik arról is, hogy az árvák, midőn nevelésük befejeztével az intézetből kilépnek, képességeiknek megfelelő alkalmazást nyerjenek. Az egyletnek célja ezeket mint szakácsnőket, kulesnőket, szobaleányokat, komornákat stb. alkalmazni. — Jobb tehetségű növendékeit az egylet a nevelői pályára is kiképezeti, hogy előkelő családoknál idegen nevelőnek helyét pótolhassák, vagy közintézetekben, majd mint távirnők működjenek.

Az egylet kiadása ez árvaházra évenként mintegy 13,000 forintot tesz. A tagdíjak s alapítványi kamatok korántsem fedezik ezt. Mit tesz tehát az egylet? Megadótatja alkalmmal is azokat, kiknek mulatságra pénzük van. Bálákat, különösen álarozos bálákat, hangversenyeket rendez; rendez gazdasszonyi kiállításokat, melyekkel másrészt a házi ipar emelésére is jótékonyan hat. Rendez templomi gyűjtéseket. A ház árának nagy része (28,000 forint) az 1864. és 68-ban rendezett sorsjátékból került ki. — Az állam az utóbbi években 2000 forinttal segélyezte az egyletet. Az uralkodóház is több ízben részletti nagybecsű adományban; József főherceg, a margitszigeti ásványvíz ivókútjának jövedelmét az egylet árvaházának ajánlotta föl.

2) Az inségek segélyezése.

A jótékonyaság ezen ágában való működését még előbb megkezdte az egylet, mint az árvaházit. 1861-ben az Alduna kiadása alkalmmal, az alig egy pár tagból álló egylet e czélra kibérelt hajóján élelmi szereket küldött a vizkárosultaknak. Simig Istvánné s Konkoly Ferenczné személyesen elmentek oda, s maguk oszták ki a segélyt. — Még mindnyájan élénken emlékszünk az 1863-ki inségek évre s az ezt követő tél szörnyű nyomorára. De igaz az: a hol az inség legnagyobb, ott van az isten legközelebb. Ezen inség fölött is ott lebegett a jótékonyaság angyala. A magyar gazdasszonyok már 1863. augusztus havában kérő szóval fordultak az ország vagyonosabbjaihoz, s 21,600 forintot gyűjtöttek az inségek számára. 1864. elején első magyar miniszterelnökünknek, Bathhány Lajosnak özvegye egy női bazár rendezését indítványozta az egyletnek, s az február hóban csakugyan meg is tartott.

szent-pétervári képek: Az udvarhoz menő liszt.

„Ahol a!” — mondá Tretherickné fölülmúlással, (s ha föl volt indulva, prózában vagy versben egyaránt tultette magát a nyelvtani elegancián.)

„Ah!” — sipegő az ezredes, erőltetett és merőben csinált jó indulattal s vidámsággal — „ah, szép kis leány, szép kis lány, hogy vagyunk? jól találod ugy-e magadat, szép piczike, ugy-e jól?” kedve lett volna fölfújni a mellét s bájosan megpörgetni a nádpálcáját, de eszébe jutott, hogy ilyes fogásoknak valószínűleg igen csekély hatásuk lenne egy hat vagy hét éves kis leánykára. Karolin észre sem látszott venni az ezredes nyájas jó indulatát, sőt egészen megszomorította a lovagias férfit azzal, hogy gyorsan odaszaladt Trethericknéhez, s mint egy oltalmat keresve nála, a ruhája redőibe bujt. De az ezredes nem volt legyőzve. Visszaesve a tiszteletteljes bámulás kifejezésébe, meglepő hasonlatosságot fedezett föl (s ezt nyilvánította is) a „Madonnához a gyermekkel.” Tretherickné mormogott valamit, de nem távolította el magától a gyermeket, mint az előbb. Egy percig tartó kelletlen szünet következett; azután Tretherickné, jelentősen intve a gyerekre, halk hangon mondá az ezredesnek: „Távozzék most; ne jöjjen vissza ide, hanem keressen föl ma este a szállodában.” Azzal kezét nyújtá. Az ezredes udvariasan rá hajlott, s kalapját megemelve — a következő perczben távozott.

azután is, hogy Tretherickné megszűnt kérdészködni a Karry előéletéről, s elmerülve saját gondolataiba hagyta a gyermeket fecsegni tovább, a nélkül, hogy rá figyelt volna, míg ujjaiával annak vörös fűrtéi közt játszadozott.

„Nem jól tart, mama,” — szólalt meg a kis lány, miután egy vagy két nyugtalan mozdulatot tett, helyzete változtatására.

„Hát hogy tartsalak?” — kérde Tretherickné, félig vidám, félig zavart mosolylyal.

„Id ni” — felelé Karry, ugy fordulva, hogy egyik karját az asszony nyaka körül gombolyította, míg orczáskája annak kebléhez szorult — „id jó, ni.” S egy kevés fészkelődés után, mint a vaczkán elhelyezkedő kis állatka, behuntya szemeit s csakhamar elaludt.

A nő csöndesen maradt néhány perczig, alig merve lélekezni, a mesterkelt helyzetben. Akkor, — az érintkezésből támadó titkos rokonszenv vagy isten tudja mi folytán, különös gondolata támadt hirtelen. Először is egy régi bánata jutott eszébe, a mit már rég el is felejtett, egy régi réme, melyről már rég meg szabadult volt; eszébe jutottak a betegség és félelem napjai, hetei, a rémület szorongató érzései, mikor valamit várt, a mitől minden áron szabadulni, a mit minden áron meg kellett akadályozni; egy születendő — nem meri mondani: hogy meg is született, — gyerekre gondolt, — a maga gyermekére. Annak hat

Egyveleg.

— **Palmierihez**, ki tudvalevőleg observatoriumot állított a Vezuv alatt, Európából sokan kérdéseket intéztek a Vezuv várható új kitörése iránt. A tudós ezekre azt válaszolja, hogy az ő jelzője kettőt is jelenthet, mert fölröngéseket is jelenthet, melyek távol országokban fordulnak elő. Tény, hogy a Vezuv működése mindinkább fokozódik; e tevékenység mindig legnagyobb az északnyugoti kraterben. A tűz a legtevékenyebb kraterben azonban még nem jelentkezett.

— **Jellemző felelet.** Agassizról, az elhunytamerikai természettudósról egy new-yorki lap a következő adomát beszéli: Pár év előtt egy üzlet-ember arra igyekezett őt rábírn, hogy legyen társa egy vállalatban, hol Agassiz ismereteire nagy szükség volt. „Ki tudja mennyi pénzt szereszet, ha társam lesz” — szolt a pénzember. „Nincs idóm a pénzkeresésre”, volt a tudomány emberének válasza.

— **A kommunisták hazája.** A legújabb tudósítások szerint Uj-Kaledonia igen könnyen és jövedelmezőleg művelhető aranybányákat rejt magában. De mostanáig még nem sikerült oly gazdag ereket fölfedezni, melyek Kalifornia és Ausztrália aranybányáival versenyre lehetnének. Ellenben egy nemrég fölfedezett rézbánya 65 százalék tiszta és pompás minőségű ércet igér.

Főrangú nők árultak, fáradtak négy napon át a Lloyd nagy termében; gazdag urak vásároltak tőlök drága áron sok minden apróságot. De részt vett e játékonyságban az ország minden osztálya. Az iparos iparcikkeket, a kereskedő árucikkeket küldött a bazárba. A nemzet bölcsése is elküldte kézműveit, saját kezével faragott papíryomtatóit. El is keltek jó áron. A szép árusnők tudták, kitől mennyit kell kérni... 40,000 forint lett a tiszta jövedelem. Több, mint 60,000 forint állott összesen az egytel rendelkezésre. Ha nem mindent is, de sokat lehetett ezzel tenni: sok éhezőt jól tartani, sok didergőt fölmelegíteni, fölruházni. — Levesosztást rendezett az egytel Szolnokon, hol ezernél több szülőküldő kapott ételmet. Kenyeret s ruházatot hordtak s osztották szét az inséges vidékeken. Az inséges megyékbe 2, 3, 4 ezer forintot küldtek szétosztás végett. Szomorú napok voltak azok. Szomorú meg vissza s gondolnunk rájuk. De a magyar gazdaszörnyek érdeme, hogy a szomorúság ködéből szivderítő szivárványt tükröztetnek vissza szemünkbe a játékonyság napugari! Szépitik nekünk most a multra visszaemlékezést, mint szelidítették akkor azoknak a kétségbeesztő jelent.

1865-ben az erdélyi vízkárosultak fölsegelése 2000 forintot küldött az egytel. A pártfogónő Zichy Pál Ferencz grófné által rendezett hangverseny jövedelme volt ez, melyben 60-nál több úri hölgy működött közre. 1866. telén a járvány okozta nyomor enyhítésére Pesten Braun Lajosné lakásán, ennek személyes fölügyelete alatt levesfőzést rendeztek. A következő évben 5000 forintot osztott ki az egytel az inséges vidéken. 1871-ben egy második bazárt rendezett a Bánság és az aldunai megyék vízkárosult lakóinak fölsegelésére. 41,000 forinton fölül lett a tiszta jövedelem, mely aztán a hirtelen elemes és fedél nélkül maradtak közt kiosztott.

Mintegy 120,000 forintra megy azon összeg, melyet az egytel fenállása óta az inségek fölsegelésére fordított. Az árvák-éra is olyan formán, vagy még többet.

De ezeken kívül társadalmi tekintetben is nagy volt a hatása. Példájára s ösztönzésére a fővárosban úgy, mint a vidéken egymás után keletkeztek a jótékony nőegyesületek. Kisdudvók, nőnevelő-intézetek, árvaházak fölállításra lőn a jelszó mivel nőink társos összejöveteleiben. Ma már a bon ton-hoz tartozik, hogy minden művelt nő legalább egy jótékony egytelnek tagja legyen.

Csak előre a megkezdett szép pályán! Ha a nő a családon kívül is szerepelni ohajt: a jótékonyági tér az, mely őt legjobban illeti. Ide, a jótékonyág államába, kiléphetnek a családból, nőiségük veszélyeztetése nélkül. Kik a nő-emancipációt ohajjták, itt van számotokra a legszebb és leghelyesebb emancipáció!

Komáromy Lajos.

Téli est.

— Fővárosi társas. —

Zimankós, zord téli idő, hóval és fagygal, köddel és jégcsapokkal, fiatalág öröme, szegény emberek réme — ez az, a mit a főváros a hétért. Dermesztő hidege lejjebb szoritja a hőmérő higanyoszlopát s az egészség kicsattanó pirját varázsolja azokra a betegesen halvány arcokra is, melyek a nagy városok légkörében oly gyakoriak, mint az erdő

sűrűjének nedvűs talajában az élődi gomba, mely kerüli a napvilág fényét és meleget. A páratelt légben alig bír fölfelé gomolyodni az ezer meg ezer kéményből kicsapódó fa- és kőszénfüst, mely a magasban adáz harszot viv az oszló kőd kavargó föslányjaival. Létezt küzd minden: a hóvályólyé jegezedés esésepp, a nagy kelletlenül olvadó jégcsap, s a nehezen tágitó köd. Hódolnoki kell ugyan a természet kérelhetetlen törvényeinek, de a képzelem elhitei velünk, hogy a rövidebb vagy hosszabb idő, melyet átálakulások igénybe vesz, egy neme a létért való küzdelemek.

De minek az elemekhez fordulni, midőn e küzdelemről beszélünk, mely oly régi, mint maga a világ? Az emberraj, mely e nagy város háztömekegének utcáiban naphosszant kering föl-alá, mint a tenger örökké megújuló dagálya s apálya, érdekesebb küzdelemeket viv léteért, mint a parányi vízcsapp, melynek változhatlan sorsa fagy idején hóhélylyé jegezedni vagy csillogó jéggyönggyé tömörülni. A tél nagy szobrász. Úgy kidomborít mindent, hogy még az emberek sem menekülhetnek hatalmas vésőjének befolyása alól, melylyel fölismertetőbbé teszi a szükség százszoros bajait s élebebb körvonalakban mutatja be az anyagi küzdelemeket, melyek alatt egy nagy városban anynyi ember nyög. Mily kímélő, elnéző és gyengéd a tavasz vagy a nyár! Kipótolja napugari hevélle a szegénység ruhahajnyát, s lombjainak árnyékában vendégszeretón ad helyet a szállástalannak. Naphév, enyhe levegő, árnyas lombok és virágillat körében még a nyomor is vesz éles és kirívó jellegéből, míg a tél zuzmarája és fagyasztó szele oly sötét háttér képez, a melyről élénken rajzolódik elő az inség változatos alakjának képe.

Este van, és te, ki tudod, hogy a fővárosi élet sok érdekes oldalát csak a gázlámpák csillogásánál veheted szemügyre, bevegülisz a sokaságba, mely előkelőbb utcáink járdáján tolong, megállva a kirakatok tükrözővegei előtt, hol az idegy keressék cikkeiket rendezte izlésteljes csoportokba a kereskedő ügyes keze. A nyugoti ipar választékos tárgyait, a kényelem, komfort és fényűzés megszámálhatatlan cikkei, miknek beszerzése egy vagyont emésztene föl, szemkápráztatón villognak elő a gázcsillárok által megvilágított kirakatokból, melyeknek gazdagságát szaporitva tüntetik elő a hosszú oldal-tükrök. Ha kedvelője vagy a drága kelmék és szöveteknek, úgy gyönyörködhetesz nagy divatraktárainak előtt mindabban, mit a legújabb izlés Páris irányadó divatműhelyeiből, Lyon selyemgyáraiból és Anglia kelmelepeiből előteremtett. A szomszédában az ékszerészet remeklein akad meg sovár szemed. Nyakékek és diadémek, melyeknek kövein villogón török meg a gázláng sugara, borsónyi rubin és smaragokkal kirakott mellkeresztek, melyeknek megszerzéséhez püspöki jövedelem kell; gyűrűk, láncok, serlegék, melltűk, karperecek, függők s a megnevezhetlen kleonidumok sokaságának szemkápráztató ragyogása eszedbe juttatják a gyermekkor dajkameséit az aknátkba és barlangokba rejtett kincsekről, miket ravasz gnómok őriznek az emberek kapzsúsága elől. Itt csak egy vékony, törekeny üveglemez választ el az uradalmakkal fölérő vagyontól. Vagy inyenec vagy, s lelkesülisz az asztal örömeiért, akkor állj meg e kirakat előtt, hol egy világgrész csemegéi mosolyognak hivatogólag rád. Észak és dél, tenger és szárazföld, állat- és növényvilág tárja elődbe izléses termékeit. A felső magyarországi vadkan húsa mellett pomerániai lüdmell piroslak, füstölt angolna és rajnai lazac mellett strassburgi pástétom porcelán-dobozai büszkélkednek, olasz articsoka zöldjével svajezi és hollandi sajtnemek halványsárga színe képez kellemes ellentétet. S aztán a bor, melynek föliratai Magyarországon s a külföld valamennyi hírneves bortermő helyét idézik emlékeztetedbe! Vagy hidegen vagy ez íncklándozó gazdagság is, egyébben akarsz gyönyörködni, a mit művészet és ipar hozott elő — akkor menj oda, hol francia gobelinokat és persa szőnyegetek árulnak, vagy oda, hol ezerféle kellékeit és apró csecsebecsét látod kitarva az urias kényelemnek, vagy oda, hol az üveg-, bronce- és porcellángyárak művészi alkotásai csillognak akadhat meg szemed.

De tán láttad már mindézt, és félsz meghülni a téli est csipős hidegében, a kirakatok

előtt állva. Vagy lehet az is, hogy e fény és gazdagság eszedbe juttatja a nyomort, mely a külvárosok pince-lakásaiban yanázik, a hol tán hiányzik egy nyalab melegot nyujtó fa s egy adag tápláló étel. Nézd, az inség közelebb van hozzád itt a pompa szomszédágában is, mint tán vélted. Egy fiatal varróleány surran el melletted ajárdán, oly gyorsan, oly sietősen, hogy alig követheted szemekkel. Megviselt, avult kendőjén átjár a fagyos szél és vékony ruhája alatt meg-megrázkódik a hidegtől. Hóna alá egy gondosan betakart csomagot szorit, bizonyára kész munkáját, melyet most átadni siet a megrendelő urhölgynek. Ha láttad volna az ifju leány halvány arcát, melynek rózsáit már elhervasztotta a kenyérkereset emésztő gondja s a szüntelen munka; ha felé tekintettél volna szemébe, melyeknek fényét kioltotta az éjjeli varrás, silány fagygyertya homályos világa mellett; ha szemügyre vehetted volna természetét, melyet meghajlított a varróasztal mellett való folytonos gubbaszkodás — akkor tudnád, hogy könyököd itt az arany, selyem és csipkék szomszédágában nyomort horzsol. Szegény leány! Szerencséről szólhat, ha a delnő nem talál mit kifogásolni a munkán, és nem von le erőszakolt ürügyek alatt valamit a kitűzött munkabérből, mely anynyi nap, és tán átvirrasztott éj fáradságának parányi jutalma.

Vagy nem veszed észre azt a ruhafosztalnyokba takart asszonyt, ki didergő karjai közé tartja szoritva csecsemőjét, hogy megossza vele testének utolsó melegét? Elkerülte figyelmedet, hisz a számalomrámtól oly eszesen szorul a fal mellé, s oly halk hangon rebeg valamit, mikor valaki elhalad előtte, hogy alig veszik észre. A koldulás aligha mestersége, mert hisz akkor elállná utadat, elődbe tartaná aszott karjain nyomorult kisdédét és hangos rimánkodással keltené föl könyörületeségedet. Nem, e szerény, félnék modor nem lehet egy koldusné, ki az emberek igralmából üzletet csinál. E nő valaha jobb napokat ért, s tán megelégedett is volt, míg élt a munkás, szerető férj, a kit tán elragadt oldala mellől egy hirtelen baleset vagy a pusztító járvány. De ki történék itt ez egymást kergető ember-sokaság árjában egy szerencsétlen anya nyomorával? Szorítsd közelebb kebledhez szegény kisdédedet jó asszony, mert oly dermesztő a hideg, s oly fagyos a szél, hogy hullát találnál kivenni karjaid közül, mire haza érsz majd távol zugodba.

Robogó kocsi ablakaiból fürtös női fejek, igéző fehér vállak és piciny, keztyűs kezek kandikálnak elő — s ez eszedbe juttatja, hogy ma bál van a redouteban. A fogatok egyre hosszabbodó sora torlódik meg már a váci-utca végénél, s a kivilágított épület imponáz kapuinál sorfalat képez a báluló tömeg, mely gyönyörködni akar a bájoló arckokon, ragyogó ékszeréken és a divatártsok díszőségét hirdető öltözékeken. Nagy lassan jut be egyik kocsia a másik után a tornác boltive alá, hol udvarias kezek segítik kiszállni a hölgyeket a szűk belsőbből, mely alig tudott ma tért adni becses terhének. Czimeres hintók bakjáról fürgőn ugrik le a nyalka huszár, hogy urnője után vigye az értékes téli bundát, melynek menyét-vagy czobolyprémje az imént még a grófnő telt vállait takarta be gondosan. A szemek versenyt ragyognak az ékszeres gyémántjaival, ifju leányok szive hangosabban dobog a kebelben, anyák büszkesége kegyteljes mosolyba olvad át, udvarlók és titkos imádók a közel boldogság reményének előzetében merengenek, s a lég megteik a virágokréták s a parfume-ok illatával. Már kedveritő és villanyozón harsog a a szinte vakító fényt árasztó termekből a tánczene, s a szőnyegborított széles lépcsőn suhogva éri egymást a selymruhák elnyuló uszálya. Eszedbe jut-e még a meggőrdedt derek, munkától elecsigáított varróleány, s a rongyokba burkolt, kenyéért könyörgő anya félig megfagyott gyermekével dermeszt karjain?

Nem tudod mivel eltölteni az est még hátralevő részét, s elszánod magadat egy negyedóra betekinteni egyik barátodhoz, kinél mindig szivesen látót vendég vagy. Szeretsz olykor ellátogatni hozzá, mert jól esik lelkednek, ha el-elgyönyörködhetel boldog családi életének szemlélésében. Hat éve nős már, de

még mindig mézes heteket él nejevel, a ki imádjja gyengéd, figyelmes és hű férjét. Most is, hogy belépsz hozzájuk, egymás mellett ülnek a kereketen s körülük örömtelvé szökdel a két nagyobbik gyermek, míg a legkisebb még anyja öléből nézi testvérei bohó uezelmeit, vigan, mosolyogva s tapsra ütve apró kezeit, ha a csintalan Pistikának jól talál sikerülni valamely pajkos tréfa. Oly szivesen fogadnak a boldog emberek, úgy kínálnak théával, hideg sülttel, süteménnyel, aszalt gyümölcscsel, úgy marasztalnak egyik negyedórától a másikig, hogy észre sem veszed, mily későre jár az idő, midőn a sorra elaludt gyermekek álma végre távozásra int.

Kián süvölt a metsző hidegségű szél, csikorog lábaid alatt a keményre fagyott hó, s te gyorsított lépteiddel, hogy elérd miharább lakásodat. Egy melléktűzűből őjrát kanyarodik ki, s a szuronyok közt zokogó nő küzködik a menésnél, mely nagyon terhére eshet szegénynek. Csakhogy össze nem roskad minden lépésnél — éhségtől, hidegtől-e vagy valami nagy fájdalomtól, ki tudná megmondani? De te megkérded az őrvezetőtől, hogy ugyan mit vettél ez a keservesen siró asszony, a kire a törvény rátette súlyos kezét.

— Ugy találtuk egy kapuban fekvő, uram-Nincs szállása az istenadtának. A gyereket sirtatja, a kit megölt a fagy.

Ráismsz a boldogtalan anyára, a ki három órával előbb oly szerényen és oly halk könnyűgással nyujtotta egyik kezét a járókelők felé, míg a másikak elháló kisdédét szoritotta didergő kebledhez.

Borostyáni Nándor.

A természet naptárából.

Január.

Vihar, zivatar, szélesend, fagyás, olvadás, eső, dara, hóesés, hideg és meleg, gyakran egészen váratlanul és hirtelen változó légnyomás, nehéz felhők s ismét ragyogó napsugár, sűrű köd és tiszta, derült idő — ime ly szeszélyes időjárás tette az idejjanuárt hol az évszaknak megfelelő, hol pedig attól teljesen ellentétes természetű s mindenesetre igen emlékezőes hónap. 1-étől 13-ikáig méltán remélhetjük, hogy a tél erélyesen fogja érvényesíteni öröklött jogait; csakis 6-án, melynek hajnalán pedig az egész hónapban legszigorubb volt a hideg ország-szerite, tudott napközben a légmérő higanysá kissé fölülemelkedni a fagypontra. Minden jel oda mutatott, hogy az igaai téli idő tartós leend. De a déli szél, mely az Alpok havas csúcsai fölött hozának repült, csakhamar más fordulatot adott a helyzetnek. Olyvadásos idő állt be; a légmérő higanysa majd mindennap jóval fölül állt a fagypontra, sőt 20-án egészen a 12°/₁₀ Celsius fokig emelkedett (+10° 2° R.). A többnyire folytonosan uralkodó szélesendete a 26 és 27-ik közti éjen orkán-szerű vihar szakította félbe, mely orditva dühöngött a levegőben, s a mellet 27-én dél tájban azt a különös meglepetést szerezte a bécsiaknak, hogy iszonyu villámlások, mennydörgések, jég- és darahlások közepette a villám a szt. István tornyába csapott s az ott levő tűzjelző távirattelepet szétrombolta. Az említett nap délutánján Buda-Pesten is olyan vihar volt, a milyenre télen a legidősebb emberek is csak ritkán emlékeznek. Mint a mult évben Olasz- és Franciaország lakói, úgy az idein mi is részesültünk ama nem épen gyakori szerencsében, hogy tél közepén valóságos tropikus viharban gyönyörködhetünk. E kis véletlenül rögtönzött áprilisi szeszélyt leszámítva, sem azelőtt, sem aztán nem engedték az elemek tulságba ragadtatni magukat egész január hónap és a 31-iki estén beállt hóesés ismét a maga rendes téli kerékugásába terelte a kissé neki vadult időjárást. S. L.

Irodalom és művészet.

— Jókai regényei dán nyelvén. Ugyanazon hírlapiról, ki Jókai regényeiből dán nyelvén egész gyűjteményt indított meg, Axel Damkier, legközelebb a legelterjedtebb s legnagyobb dán lap, a „Dagbladet“ tárczájában a „Fekete gyémántok“-at közli. Damkier most 26 éves, két évet tanulmányozással töltött Angliában. Jókai regényeit eddig nyelvetől fordította, mely nyelvet kitűnően érti; most már magyarul is tanul

s tavaszszal ellőn hazánkba, hogy azt beutazza s Jókaival személyesen is megismerkedjék. — A holland képes újság pedig január 2-diki számában Jókainak több adomáját közli s nagyon megdicséri a primás és a japáni követről szóló adomát, midőn t. i. ez utóbbi ő hercezségét asszonynak nézte s királyunk nagyanyjának gondolta.

— „Árnyak, sugarak“ czim alatt Benedek Aladártól díszesen kiállított költemény-kötet jelent meg, a költő rézmetszésű arcképpel. A kötetben azok a költemények vannak egybegyűjtve, melyeket Benedek 1871—73-ban írt, s Aigner Lajos adta ki, a ki egyszeresmind megrendelési izeket is bocsátott szét, miután a kötet febr. végén tul bolti áron drágább lesz. Benedek költeményeivel gyakran találkozunk e lap olvasói, s bizonyára megalkották azok a későbbesség határozott véleményét is a szerző iránt. Ekkép csak egyszerűen említtük meg a megrendelési úv fölhívását, mely hivatkozik ama nem kis népszerűségre, melylyel Benedeket a művelt s elfogadlatlan olvasóvilág már eddigi munkáinál is megajándékozta. „O a sok mostoha s idegen áramlatu idők dacára is — ugymond a fölhívás — folytonos odaadással esüggött nehéz pályáján, mely embereit mindig elkésve szokta igazán jutalmazni. De épen e következetes, önbizalomra mutató buzgó munkálkodása öt ez idő szerint máris egyik kíválóan kedvelt költővé emelte, úgy hogy már jóval ezelőtt e jelen művéről is számos előleges tudakozódás történt“, stb. — Benedek Aladár e legújabb költemény gyűjteménye 18 ivre terjed, s megrendelési ára füve 2 frt, diszkötésben 3 frt. A gyűjtők 8 példány után egy füzet, és 12 példány után egy diszkötésű tiszteletpéldányban részesülnek. — Ki e könyvre előfizet: Benedek Aladár eddig megjelent s még kapható műveit füve 7 frt 50 kr bolti ár helyett 5 frttért, és aranykötésben 11 frt 70 kr helyett 8 frttért szerezheti meg ez alkalommal, valamint a műveket egyenként is füve 1 frtjával, kötve 2 frtjával. E művek a következők: „Költemények“ (2 kötet, 1866); „Ujabb költemények“ (1 kötet, 1868); „Legújabb költemények“ (1-vastag kötet, 1870); „Hulló levelek“ (szinezett czimképpel, kötve); „Czeziel levelei.“ — A megrendelések febr. végéig Aigner Lajos könyvkereskedésbe (Pest, vácz-utca 18. sz.) intézendők.

— A korán elhunyt Andrassy Béla hátrahagyott műveit Kálnai Zoltán az elhalt atyjának kívánása szerint sajta alá rendezi, s előfizetés útján fognak azok megjelenni május elsőjére. — A Szent-István-társulat külföldi regény-csarnokát indított meg, melynek kiadására az „Athenaeum“ vállalkozott. Az első kötet megjelent, s abban Sandeau Gyula „Madeleine“ czimú regénye van. A vállalatból minden évben száz iv jelenik meg. Előfizetési ár egy évfolyamra 6 frt. — A t. akadémia „Almanach“-ja megjelent 1874-re, tartalmazván a csillagászati és közönséges naptári részeket kívül az akadémia alap-szabályait, ügyrendjét, névkönyvét, állandó bizottságainak, halottainak és az akadémiailag tagok munkálatainak kimutatását, végre az akad. nyomtatványokat s a jelenlegi személyzetet. Az akadémiailag személyzet összesen 320, tiszteleti tagja van 21, rendes 49, levelező 159, külső tagja 92. Az almanachot Kondor Gusztáv szerkesztette, s kapható 1 frtjával az Eggenberger-féle könyvkereskedés útján.

— A „Hivatalos statisztikai közlemények“-ből megjelent a VI. évfolyam II. füzet, mely voltaképen 754 lapra terjedő vastag kötet. Első része a „közgazdasági törvényhozás“, második része a „külkereskedés“ adatait tartalmazza. — Ezzel együtt kaptuk: „Fejérmege gazdasági statisztikájá“-t 1869. évről. A fejérmegei gazdas. egyesült statiszt. szakosztálynak megbízásából összeállította Pénczes Ferencz. Közvetteszi a fejérmegei gazdasági egyesület. Nagy formában 208 lap. Mellékletül Szekes-Fejervármege térképe képezi.

— Losonczy báró Bánffy János képe, fölmutatva egy halotti beszédében, melyet Beresztelkén 1873. decz. 11-én a gyászravatal fölött elmondott Szász Domokos, kolozsvári ev. ref. pap. Tizenyoloz lapra terjedő csinos füzet, mely a néhai derék B. Bánffy János arcképét, életrajzi vázlatát s a halotti beszédet tartalmazza. Ára 30 kr. Az egész bevételt a beresztelki ev. ref. népiskola javára fordították.

— „Magyar igazságszűgy.“ Jogtudományi havi folyóirat, szerkeszti dr. Löw Tóbiás, kir. főügyész helyettes. Nagy gónddal van összeállitva, s az igazságszűgyről sok tartalmas szemlélt és czikkel közöl. Ügyvédek figyelmet méltán megérdemli e vállalat.

— Az „Irodalmi értesítő“ 2-dik száma megjelent, s a magyar irodalomnak tavali viszonyairól több érdekes statisztikai kimutatást közöl. Könyvkiadóink működésére vonatkozólag a következőket írja: A mult évben megjelent magyar könyvek számát 893-ra tette az első füzet, azóta e szám 938-ra egészíthető ki. E könyvek közül kiadott a Franklin-társulat 72-öt, a magyar akadémia 62-öt, Ráth Mór 58-at, egyes szerzők 53-at, Aigner Lajos 48-at, ismeretlenek 37-et, az „Athenaeum“ 35-öt, az állam 29-et, Légrédy testvérek 28-at, Lampel Róbert 25-öt, Eggenberger (Hoffmann és Molnár) 24-et, a „Hunyady Mátyás-intézet“ 21-et; a fővárosban együttvéve 638 mű adatot ki, vagyis az egész összegből mintegy 68%; ez még nem mutatna arra, hogy az irodalom mértéken túl van a fővárosban központositva; tekintve azonban, hogy a vidéki vállalatok közt az iskolai értesítők játszanak leglényegesebb szerepet, azok számát nagyon le lehetne számlítanunk.

— Pályázat. A tud. akadémiához a Fáy-alapítványból kitűzött „Mezőgazdasági vizmítanra egyetlen pályamunka se érkezvén, e pályázat ujong kitéuzetik, s a beküldési határidő a folyó év utolsó napja. Jutalma pedig a budapesti első takarékpénztár által tett Fáy-alapítványból 3000 frt.

— A természettudományi társulat ez évben 2000 forintot kíván fordítani egy, a tudomány jelen állásának megfelelő növényteni mű díjazására, s ugyanennyi összeget egy másik munkára, mely az ország vegyteni viszonyainak vagy mezőgazdasági, vagy ipari, vagy közegészségügyi szempontból való ismertetését célozza. A tervezetek május hó 31-dikéig a társulat titkári hivatalához (Budapest, régi Lloyd-épület) küldendők. Van a társaságnak ezeken kívül még egy 400 forintos pályázata is a következő kérdésre: „Vizsgáltassék meg összehasonlitólag Budapest lakottabb részeiben a talaj levegőjének vegyalkota, különösen annak ény, lényeg és szén-savtartalma, úgy hogy a vizsgálat eredményét közegészségügyi szempontból értékesíteni lehessen.“ A pályamű beküldésének határideje: 1874. okt. 31.

— Színház. E hó 4-dikén, mint Kisfaludy Károly születésének előestéjén, a nemzeti színházban a „Csallódasok“ czimú vigjátékát adták elő, a nézőtér ünneplés kivilágítása mellett, s nagy közönség előtt. E vigjáték eleve alakjai, humoros nyelvzete, mulattató helyzetei és a jó előadás folytonos derültétségben tartották a közönséget. — A krisztinavárosi színházban nyáron át vidéki színházulat szokott játszani. A nemzeti színház igazgatósága tehát fölcsillítja a vidéki színházgatókat, hogy jelentkezzenek, s a föltételek azonnal közöltetnek velök. — A helybeli német színházban néhány nap óta olasz színházrulat működik, s leginkább Shakespeare tragédiáit adja elő. A társulat maga nagyobbára közép-szerű tagokból áll, hanem az igazgató: Rossi Ernests korának egyik legkitűnőbb tragikai színésze, kitől még jóhírű művészek is sokat tanulhatnak. — A kolozsvári színház művészetét az őstől kezdve Paulay Ede, a nemzeti színház volt rendezője veszi át.

— Erkel Ferencz „Hunyadi László“ operájának 200-ik előadása közelébb lesz a nemzeti színpadon. Ez alkalomból a zeneköltő tiszteletére fényes ünnepelet rendez az írők és művészek társasága. A színházi ünnepeleységeken kívül lesz lakoma is a Hungáriában, hol az ünnepeletnek babérkoszorut fognak ányujtani.

— Iszó Miklós jelenleg Arany János mellé szobrát vési márványból, még pedig hazai tiszta fehér szarhegyi márványból, a miből eddig baha senki sem faragott még, s Gyergyóban csak meszet égetnek belőle, noha hivatva volna versenyre kelni a híres carrarai márvánnyal. Ugyancsak Iszó a Szalay László mellé szobrát is készíti a muzeum számára.

Közüntézetek, egyletek.

A földrajzi társulat jan. 29-én tartotta évi közgyűlését. E gyűlésen a társulat elnöke, Hunfalvy János tartott szemlélet a múlt év földrajzi eseményeiről, első helyen említve a bécsi közkiállítás, hol messze országok és világörsegek emberei jelentek meg, s képviselve voltak számtalan czikkék és tárgyak által, s ott voltak a különböző országok hivatalos térképei, sőt domborművű látépek is, mint Jeruzsálem, Konstantinápoly, Egyiptom, Fiume, stb. Aztán elősorolta a legújabb utazások eredményét, ismertetvén Bellewnek Azsiáról szóló könyvét, Ney Eliásét Mongolországról; majd Csekanovszky észak-siberiai expedícióját, stb. Hazánkrol a múlt évben becses földrajzi munkák jelentek meg, nevezetesen a bécsi katonai földrajzi intézet térképei közt; továbbá a magyar állami nyomdában készült két földkép, melyek közül az egyik Budapest környékét, a másik pedig a Tatra hegységet ábrázolja. Azután ide kell számítanunk a magyar földmáni intézet s a magyar statisztikai hivatal munkálatait. Ez utóbbi a „Hivatalos Statisztikai közleményeken“ kívül a múlt évben a következő munkákat adta ki: a „Honismeret-tét“, mely a bécsi közkiállítás alkalmából készült; a magyar korona országainak helység-névtárát, Pozsony megye helyrajzi és statisztikai leírását Czilehert Károlytól. — Hunfalvy ez érdekes előadása után Berecz Antal titkár tett jelentést. A társulati tagok száma 339, s könyvtárában 70 mű van 58 kötetben s 512 füzetben. Aigner pénztárnok pedig azt jelenté: hogy a társulati vagyon 2760 frt 57 kr. Maradvány és bevétel a múlt évben 3177 frt 76 kr volt, kiadás pedig 1214 frt 65 kr. A választás az eddigiekre esett. Hunfalvy János elnök, Vámbéry alelnök, Berecz Antal titkár maradt.

Magyar tud. akadémia. Az e hó 3-dikán tartott heti ülésben Szilády Áron olvasta föl S z i l á g y i I s t v á n l. tag értekezését „Az állítólagos Rákóczi - codexről“, Toldy Ferencz amaz állítását czáfolyva, mintha Tamás és Bálint hussita papok az egész bibliát már 1463-ban magyarra fordították volna. Toldy tévedése — értekező szerint — onnan ered, hogy gr. Kemény József „Magyar irodalmi emerek“ című gyűjteményében Medgyesi Pál jezsuitának Vásárhelyi Dániellel folytatott vitaközlésénél egy, akkor 176 éves bibliát használtak s Toldy Ferencz e bibliát magyar fordításnak gondolta. Szilágyi most Medgyesi „Szent atyák“ című műve után kimutatja, hogy az a biblia latin nyelvű s egy 1462-ben megjelent Faust-féle kiadás lehetett. Szilády után dr. Ring Mihály mint vendég tartott fölvilágosítást a „Catull-codexről, különös tekintettel a nemzeti muzeumnak Catull-codexére.“ Végül Hunfalvy Pál mutatta be a „Nyelvtudományi közlemények“ legújabb kötetét. — Megemlítjük itt, hogy az akadémia igazgató tanácsának közelebbi ülésein következő hagyományok jelentettek be az akadémia tőkéjére: néh. Hajdu Imre hagyománya 1000, néh. Kornéli Sándornéé 50, néh. Mutovszky Tódoré 200, (kamattal 221.72) néh. Pfeiffer Jánosé 500, néh. Barlangy Lászlóé 1000, Simon Flórenté 100, Szöllősy Albertinéé 1000 forint. Ujabbban beérkezett tudósítás szerint néh. Gerenday Józsefné 500 frt, néh. Nagy Antal 10 frt 50 kr hagyományoztak.

A történelmi társulat febr. 5-iki ülésén pénztárnoki jelentés is volt, melyből kitűnik, hogy múlt évben tagdíjakból bejött 1785 frt, melynekben s alapítványi levelekben 1482 frt 88 kr, s pénzkészlete volt 2002 frt 27 krt, így összes bevétele tavaly 5270 forint és 15 krajczárra rugott; kiadott pedig 3592 forint 63 krt. A pénztári maradvány 1677 frt 52 kr. Értekezés kettő volt. Egyiket Frankl Vilmos tartotta, ismertette Melancthon Filöp reformátor magyarországi barátait, kiket elősorol részletesen. Atalában Melancthon nagyon érdeklődött Magyarország iránt, s legbuzgóbb szószólója volt, miszerint Németország azt haddal segíeljeze, s közbenjárásra 1541-ben Luthert is buzdította; midőn pedig 1542-ben Magyarország csakugyan segítséget kapott, az ő szöklésére a sereget e honba 3 tekintélyes prédikátor is követte a protestantizmus terjesztése végett. A másik értekezést Botk

Tivadar tartotta a szerencsétlen Zách-családról, ismertetve azokat, kik a visegrádi tragédiában részt vettek.

Az orsz. gazdasszony-egylet kiállítására minden várakozással felül jövedelmzett. Tiszta jövedelme ugyanis több 4000 frtnál. Igen szép eredmény ez a mai világban, mikor mindenben átalános a deficit.

Az állatkeret a múlt hóban következő adományokban részesült: Mack Antal ügyvéd ur Beregszászról ajándékozott 1 db. 10 hónapos erdei medvét, Blaskovich Gyula földbirtokos ur Erkről egy pár fiatal farkast, Kormuth Gusztáv abonyi földbirtokos ur egy parlagi sast és végre Heym István ur Aradról egy barna keselyüt.

Egyház és iskola.

Iskolai értesítés. A pesti reform. főgymnáziumban az 1873-ik iskolai év első felének végén e következő időkben tartatnak meg a szigorlatok és vizsgálatok: febr. 12-től 24-éig a rendes növendékek szigorlatai; 19-én az érettségi vizsgára menendő ifjak előleges magánvizsgái; 20, 21 és 22-én írásbeli érettségi vizsga; 25-én szóbeli érettségi vizsga. Ugyanazon napon a délutáni órákban az I., II., III., IV. osztály; 26-án pedig az V., VI., VII. osztálybeli magántanulók vizsgái. A szigorlatokra tisztelettel meghívotnak a szülők és nevelésügyi barátai. — Vámossy Mihály, igazgatótanár.

Papválasztás. A czeplédi ág. ev. egyházközség febr. 1-jén Török Józsefet, Székács superintendens segédlelkészét választotta meg egyhangulag papnak. Az egyház buzgó, fiatal tehetséges és fölvilágosult papot nyert benne.

Ipar, gazdaság, kereskedelem.

A kecskeméti vidéki gazdasági egyesületnek az 1870—73-ik évről szóló emlékirata küldetett be szerkesztőségünkhez. A közlött névsor szerint van az együletnek száz forintjával 34 alapító, és öt forint évi részvénydíjjal 149 rendes részvényes tagja. Az emlékiratban Horváth Döme egyleti elnöknek az egylet négy évi működéséről és állásáról történeti jelentése, és Szücs Imre választmányi tagnak „a bécsi közkiállításról gazdasági szempontból s tekintettel Magyarországra“ című vázlata foglaltatik. E gazdasági egylet, a mely négy éves fönállása ideje, tetemes áldozattal a gazdaság érdekében három rendbeli és sikeres gazdasági versenykiállítás létesített, a sertés-tenyésztés és marhanemésítés terén, egyéb teendőin tul, elismerésreméltó kísérletet tette, s eszélyes gazdálkodása mellett, mégis hét-nyolcezer frt rendelkezési alapra tudott szert tenni, ez egylet méltó a további fönállhatásra, s a gazdavidék tömeges és kiváló pártfogását megérdemli.

Közlekedés.

Vasut-megnyitás. A vágvölgyi vasút récsé-práczai összekötő vonalán jan. 31-kén az átmenő teherforgalom ideiglenesen megkezdődött. A cs. kir. szab. oszt. államvasutal kötött egyezmény folytán azonban ezen teherforgalom egyelőre némely megszorításokat szenved. Együtt megemlítjük, hogy további intézkedésig egy Pozsonytól Nagyszombat felé és vissza közlekedő déli vonat lépett életbe.

Állandó híd már régen ohajtanak a Tiszára Szegeden. Jelenleg egy angol konzorcium kívánna teljesíteni e vágyat, s e napokban küldi el két mérnökét helyszíni vizsgálódásokra. Körülbelül 40—50 évi törlesztés mellett építenék föl.

Balesetek, elemi csapások.

Nagy tüzvész pusztított a gömörmegeyi Polomka községben, melyet már a szűk termés, járvány és himlő is eléggé sújtott. M. hó 26-án éjjel 11 órakor tört ki a tűz, s a nagy szélben csakhamar porrá égett 75 ház minden gazdasági épülettel és télire való élelemmel, s vagy 70—80 szarvasmarha. Emberélet is esett áldozatul. Most 160 család van kitevé a legnagyobb nyomornak, s ezek részére Mossa Károly plebánus könyörödmányokat esdekkel.

Vasuti baleset. A magyar észak-keleti vasuton e hó 5-kén reggel Taraczköz és Técső

között sintonérés következtében a vegyes vonat több kocsija kisiklott s kisebb-nagyobb sérülést szenvedett. Az utasok és a vonatkísérő személyzet közül nem sérült meg senki. A pályát még az nap kijavították.

Földrengés. Laibachból írják, hogy Naszenfusz környékén e hó 2-án és 3-án földingásokat éreztek.

Mi ujság?

A képviselőháznak febr. 3-ika nevezetes nap volt. Ekkor szavaztak a keleti vasut függő adósságának rendezéséről szóló törvényjavaslat fölött, melyet négy napig tárgyalt a ház, s úgy fogadta, mint valami öröm-poharat, melyet végre is a miniszteriumnak kellett kiüríteni. A mi visszaélés e hirhede vasut körül fölmerült, izról izre előadatott mind a négy nap vita folyamában. A kormány és javaslatának sorsa az egész négy napig tartó tárgyalás alatt élet és halál között lebegett s negyediki nap, a szavazás megkezdésekor, még senki se mert volna fogadni, hogy a kérdés jobbra dől-e el vagy balra, s mindenütt beszélték, hogy a keleti vasut az, mely most egyszerűen csak elviszi a kormányt a piros-bársony karszékekből. Épen a szavazás napján, mikor gr. Zichy közlekedés és kereskedelmi miniszter elfoglalta székét a képviselőházban, az összetört alatta. „Rosz omen!“ mondták mindenfelé. A képviselők névszerinti szavazása alatt hosszú ideig egyenlőnek látszott az arány az „igen“-nel és „nem“-mel szavazók között. Az izgalom perczről perczre növekedett. S a névjajstrom első fölvilágosítása után híre terjedt, hogy a kormány négy szavazattal kisebbségben maradt. E gyanítást azonban, mint később kiderült, téves volt, s csak onnan eredt, mert a horvát képviselők horvát nyelven mondtak „igen“-t. A kormány javaslata 11 szótöbbséggel fogadtatott el, szavazván a 7 miniszter is. Egy olyan csordultig töltött kelyhet ily esemény biztatás mellett kiüríteni, bizony nem lehet valami élvezetes, s rögtön sugott-bugott a hír, hogy a miniszterium készült beadni lemondását. Később úgy módosult a hír, hogy a miniszterium még megmarad s a válság eldőlése csak akkor várható, mikor 3 fölsége visszajön Sz.-Pétervárról.

A királyi udvar elutazott a fővárosból. A királyné hetfőn távozott el, s Mária Valéria főhercegnő csütörtökön követte édes anyját. Az udvart most márczius havában várják visszasza. Király 6 felsége gr. Andrássy külügyminiszterrel e hó 11-én d. u. 3 órakor indul Bécsből az orosz czár látogatására Szent-Pétervárra, hová 13-án délután érkezik meg. Egyedül Varsóban fog két óra hosszágú pihenni. Az orosz fővárosban e hó 27 vagy 28-ig marad. Az ott időzés programjában van az is, hogy 6 felsége öt napig tartó kirándulást tesz Moszkuba, az orosz, német és dán trónörökösök kíséretében. De ez még nem bizonyos. Visszajövet a király meglátogatja Lembergét, egy napot töltvén ott.

Budapest főváros tanácsotermé számára lefesteti Kern által Deák Ferenczet, ki — fájdalom — még mindig gyöngékedik.

Wahrmann Mór, Budapest Lipót városának képviselője, hosszabb idő óta szemben áll szüvevé. E napokban azonban operálták Bécsben, s most alapos a remény, hogy visszanyeri szemévilágát.

Megérdemlett köszönet. Aun iparosok, kiket az orsz. magyar iparegyesület küldött föl a bécsi kiállítás tanulmányozására, e napokban adták át az ép fővárosunkban időző Fogl. Manó bécsi háztulajdonosnak, ki oly szives vendégszeretettel nyitotta meg házát a magyar iparosoknak, a mindnyájok által aláírt köszönő iratot, mely album-formában igen csinosan van kiállítva.

A volt pénzügyminiszter Kerkapoly Károly neve is belekerült azon háztulajdonosok névsorába, kiknek, mint adóhátralékosoknak nem volt szabad a febr. 1-én esedékes házbért megfizetni; adóhátraléka 300 frtot tett ki, melyet Kerkapoly természetesen rögtön le is fizetett, mihelyt az eset tudomására jött.

Eljegyzések. Rákosi Jenő, színműíró s „Reform“ szerkesztője e hó 2-ik napján jegyet váltott Kalmár Lenke kisasszonynyal, Hont-megye egyik ifju szépével. — Wagner Sándor festész hazánkfia, ki Münchenben akadémiái

tanár, Oldenburg Máriát jegyezte el, elhunyt nejeének nővérét.

Jellemző a hír, mely pár nap előtt azt sugdosta Budapestnek, hogy Giskra, volt osztrák miniszter, agyonlőtte magát, be lévén bonyolítva a leberg-csernovitzi vasut (Ausztria „keleti-vasutja“) dolgaival. A hirből semmi sem volt igaz, de kezdetben sokan elhitték, miután Bécsben az országos törvénytörvény-erélyesen lépett föl a krach emberei ellen, s többi közt most a főrendiház két tagjának bünpörbe fogatására is engedélyt kér. Ezek közül egyik 72 éves gróf, kit titkos tanácsosi rangjától már meg is fosztottak. Mindkettő bukott bankoknál volt igazgatótanácsos, s csalással vádoltatnak.

Közel egy milliónyi darab szivart loptak el még 1861-ben a fumei dohánygyárból. A ki lopta, annak ügye most van a pesti kir. tábla előtt. Neve Tervay, fumei kocsmáros, ki többi közt azzal is van vádolva, hogy nagymértékben csempészkedett, pénzügyöröket bántalmazott, hamis bukást mondott, s boltját is fölgyújtotta, hogy a biztosítéki összeget zsebre tesse. A fumei törvénytörvényeknél csak a szivarlopás s egy pénzügyör megsebesítése bizonyult rá, a miért kilenc évi súlyos börtönre ítélte a fumei törvénytörvények.

1500 db könyvet loptak el Lauffer Vilmos könyvkereskedőtől. Ez a tömeg mind Hoffmann „Világtörténete.“ Feketlen tudományoszomje ez, vagy csak egyszerű lopás?

Rablás Debreczenben. Rablók támadták meg e hó 3-án este 9 órakor a debreczeni gazdasági intézet földműves iskoláját, mely a városon kívül fekszik. Az ifjuság észrevette, de akkor aztán a rablók kerekelt oldtak, a szó szoros értelmében, mert egy csinos kocsi három lovat befogva, elhajtottak. A debreczeni kapitánytársaság azonban az intézet rögtön értesítette az eset fölől, s a pandurok utól is érték a kocsi-ban iramodókat, kik előbb lövöldöztek, aztán végre leugorva, az apafái erdőbe menekültek, s ott el is veszett nyomuk. A rablók mindössze hatan voltak, de az intézetből a kocsin csak négy jött el, a másik kettőt kergette a fiatalság, de hasztalanul. A rablás előtt egy vasuti örökös emberementek a rablók, ott egy részeg ember elhelyezését követelték, mit az ő nem teljesített, ezért föbe ütöttek többször, az őr összerogyott azonnal, de nem halt meg; aztán a kórházba szállították hozzá tartozói. Az őrnek csak fegyverrel vették el; löpört s töltényt is kértek tőle, de nem volt nála.

Az udvari vadászatokról. A császári család következő, jóságain, u. m. Holics, Sassin, Göding, Mattigshofen és Mannersdorffon, az 1873-diki vadászati évben 16,168 drb vadat ejtettek el. E számhoz a legnagyobb kontingenst a gödingi uradalom nyújtja, a hol 7972 darabot löttek. Göding három revierjében, Ratiskoviz, Zbród és Bojunovizon, 1873—74-ben tartott udvari vadászatokon 2048 vad lett a vadászok áldozata. Vagyis e számot az előbbihez hozzáadva, 18,215 erdei vad az udvari vadászatok összes eredménye.

Halálozások.

Lang Mihály, a helybeli evang. német községnek már 41 év óta lelkipásztorja, elhunyt m. hó utolsó napján 71 éves korában. Köztisztelőben élt férfin volt, ki mint Mária-Dorottya egykori lelkésze, befolyással bírván az udvarnál, az 50-es években sok hazafi számára eszközölt kegyelmet.

Molnár Gábor, komáromi lelkész és esperes, elhunyt e hó 1-én 70 éves korában. Ternyei József, 1848-ban képviselő, elhunyt Apán (Szatmár-m.) m. hó 30-án. Pallavicini Roger órgról elhunyt e hó 2-án 59 éves korában sajó-sz.-péteri birtokán.

Patrubány né, szül. Gyertyánffy Zsófia, a fővárosi körökben jöteknységairól ismert urbölgy, elhunyt e napokban.

Elhunytak még: Sebastião Sándor, a fővárosban széleskörű rokonsággal bíró, képzett ifju, Palermóban, hova üdülés végett ment; Vatter-naux József, m. k. aknanagy 67 éves korában M.-Szigeten; Horváth Mihály édesdi (Bihar) köztisztelőben élt gyógyszerész.

Livingstone-rol. A nagyhírű afrikai utazó halálát hivatalosan is megerősítette a zanzibari angol konzul, ki következő jelentést küldött Aden-ből Londonba: „Livingstone halálát bizonyítja Cameronnak mult évi október 26-án Unyanyembében kelt levele. Disszerűtében halt meg 13 napi betegség után, kevéssel azután, hogy Bemba távtól keletfelé elindult. Megkísérelte előbb északnak kelni át a tavon, de nem sikerült; visszafordult tehát s Csembiz és egyéb a tőből kiszakadó folyókon átgázolván, megkerülte a tavat; azután átkelvé a Lyupután, s egy mocsáros vidéken — hol három óráig deréken felül éro vizet kellett gázolnia — Lobiziába ért s ott meghalt. Emberei közül tizen szintén meghaltak; a hátralevő hetvenkilenc Unyanyembébe vette utját, magával viten a holt tetemet, melyet sóval és szeszszel óvták az enyészettől. Az elhunyt szolgálja, Csuma, a mint ez utazás el volt határozva, előre ment eleséget szerezni, s értesítést vitt Cameronnak a szomorú esetről, ki e level irásakor pár nap múlva már Unyanyembébe várta a holt tetetet. Cameron és csapatjásztintén igen sokat szenvedett hideglelésben s optalmiában. Livingstone holteste februáriusban érkezik Zanzibárra.“

A londoni „Society of Arts“ legutóbbi gyűlése egészen Livingstone emlékének volt szentelve. Az elhunyt érdemeit s fáradhatatlan munkásságát sir Samuel Baker, Bartle Frere és Horace Waller — méltatták, s gyászolták a csapást, mely e férfin elhunytában a tudomány és civilizatio ügyét érte. Horace Waller végül azzal az indítvánnyal lépett föl, hogy Livingstone régi hű szolgáját, Csumát (vagy Tuma), kit a nagy utazó tanítatott, s ki gyermekkorá óta vele volt színtelen, hozassa Angliába a társaság; valószínű lévén, hogy ara életéhez s utazásaihoz sok becses és érdekes adattal járulhat az értelmes szolgál.

Ausztériában van 6 egyetem, 624 tanárral és 9038 hallgatóval; — 7 technikai fótanoda, 279 tanárral 3469 hallgatóval; — 4 kereskedelmi akadémia, 101 tanárral és 1750 tanulóval; — 2 bányászati akadémia (Leoben és Příbrám) 16 tanárral és 73 tanulóval; — 59 tanító- és tanító-nő-képezde 3285 tanulóval; — 35 gazdasági iskola 1122 tanulóval; — 93 gymnasium 24,429 tanulóval; — 48 reálgymnázium 7042 tanulóval; — 64 reáliskola 18,349 tanulóval; 42 ipariskola 8226 tanulóval; — 14,769 népiskola 25,269 tanítóval és 3,099,266 gyermekkel. — Megemlítjük még, hogy van Ausztáriában 9 érsekség, melynek 28 püspökség és 8496 plebánia van alárendelve. Azonkívül van 767 szerzet és kolostor összesen 6060 barátal és 6001 apáczával.

Statisztikai jegyzetek.

Ausztériában van 6 egyetem, 624 tanárral és 9038 hallgatóval; — 7 technikai fótanoda, 279 tanárral 3469 hallgatóval; — 4 kereskedelmi akadémia, 101 tanárral és 1750 tanulóval; — 2 bányászati akadémia (Leoben és Příbrám) 16 tanárral és 73 tanulóval; — 59 tanító- és tanító-nő-képezde 3285 tanulóval; — 35 gazdasági iskola 1122 tanulóval; — 93 gymnasium 24,429 tanulóval; — 48 reálgymnázium 7042 tanulóval; — 64 reáliskola 18,349 tanulóval; 42 ipariskola 8226 tanulóval; — 14,769 népiskola 25,269 tanítóval és 3,099,266 gyermekkel. — Megemlítjük még, hogy van Ausztáriában 9 érsekség, melynek 28 püspökség és 8496 plebánia van alárendelve. Azonkívül van 767 szerzet és kolostor összesen 6060 barátal és 6001 apáczával.

Nemzeti színház. Péntek, jan. 30. Előszőr: „Plumet öröksége.“ Vigj. 3 felv. Irták Barriére és Capendu; ford. Feleki M. Szombat, jan. 31. „A proféta.“ Opera 5 felv. Zenéjét szerzeszte Meyerbeer. Vasárnap, febr. 1. „A vén bakancsos és fia a huszár.“ Népszínmű 3 felv. Irtá Szigeti József. Hétfő, febr. 2. „IV. Henrik.“ Szomorujáték 5 felv. Irtá Shakespeare; ford. Egressi Gábor.

Nemzeti színház.

Péntek, jan. 30. Előszőr: „Plumet öröksége.“ Vigj. 3 felv. Irták Barriére és Capendu; ford. Feleki M. Szombat, jan. 31. „A proféta.“ Opera 5 felv. Zenéjét szerzeszte Meyerbeer. Vasárnap, febr. 1. „A vén bakancsos és fia a huszár.“ Népszínmű 3 felv. Irtá Szigeti József. Hétfő, febr. 2. „IV. Henrik.“ Szomorujáték 5 felv. Irtá Shakespeare; ford. Egressi Gábor.

Kedd, febr. 3. „Dinorah.“ Opera 3 felv. Zenéjét szerzeszte Meyerbeer. Szerda, febr. 4. Kisfaludy Károly emléké-ünnapra: „Csalóddások.“ Vigj. 4 felv. Irtá Kisfaludy Csütörtök, febr. 5. „A fekete dominó.“ Opera 3 felv. Zenéjét szerzeszte Auber.

Szerkesztői mondanivaló.

M. S. „Az emléke“, kivált első versszakai-ban, oly homályos, hogy alig értjük. Eszmei tartalma is föllötte kevés.

Pásztoi. A költemény nem érkezett meg hozzánk; várjuk.

„Juhász keserve“. Az lehet, hogy a juhásza ily prózálag kesereg; de azt aztán nem érdemes versbe szedni.

„Az én jó öreg barátom.“ A baráti érzelem kifejezését köszönettel vesszük; de nem illenek, hogy magunkról ily kedvezőleg engedjünk beszélni lapunkban. A másik kissé hosszúra van nyujtva. A régít azonban elő fogjuk keresni.

k — b. — A visszaélések e téren szomorító; de ily erős dolgokat — biztos adat nélkül — még sem szívesen közlünk; annál kevésbé, mert lapunk e részben nem is szaklap, melynek épen e tárgyra kellene fögöndjät fordítania. Azért hát a folytatást sem kérjük.

M. S. A fordítások Schillernek elég sikerültek; de a kiválasztott darabok, legalább formailag, nem igen felelnek meg a mai ízlésnek.

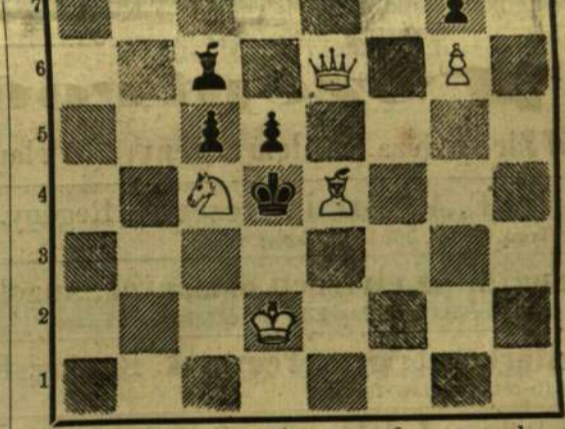
F. Á. Vértanúink nem köszönnék meg az ilyen erőltetett s mégis költőietlen asztroprofiliást.

Arad. V. J. Köszönettel vettük.

Laczháza. Egyik vagy másik jönni fog közelebb. A „K. N.“ is szívesen venne valamit.

SAKKJÁTEK.

740-dik sz. feladvány Piek Móról (Czacsán.) Sötét.

Világos indul s a harmadik lépésre mattot mond.

A 735-dik számú feladvány megfejtése. (Pap Dezsőtől Miskolczon.)

Vil. Söt. 1. Kf1-g6 Fh6-f5 2. g4-g5 tetsz. szer. 3. Vf5-c5 tetsz. szer. 4. V vagy H mattot ad Helyesen fejtették meg: Veszprémben: Fülöp József. — Gelsen: Glesinger Zaigmond. — Sárospatakon: Géroczy Károly. — Debreczenben: Zsigya Imre. — Sziget-Csepén: Mayer Károly. — Cádcsán: Piek Mór. — A pesti sakk-kör. Rövid értesítés. Sárospatakon: G. K. A küldeményt megkaptuk, s alkalinnal használni fogjuk.

TARTALOM.

Imre Sándor (arckép). — Petőfi ismeretlen költeményeiből. — Franklin Benjámín (folyt.). — A mártíraltól II. (képpel). — Szent-pet-riai képek (három képpel). — A szenvedélyek hatása (tesz. inkre (vége) — Fiddletowni történet. Egy-vel. — Melléklet: Budapest jöteknységai intézetei. — Téli est. — A természet napirtárból. — Irodalom és művészet. — Közlekedés. — Mi ujság? — Halálozások. — Nemzeti színház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti napta. Felelős szerkesztő Nagy Miklós. (L. czukor-utca 11. sz.)

HETI-NAPTÁR. Table with columns: Hónapi-és Hetinap, Katholikus és protestáns naptár, Görög orosz naptár, Israelliták naptára, N a p (hossza, kel, nyug.), Hold (hossza, kel, nyug.). Rows for days of the week from 8 Vasár to 14 Szom.

HIRDETÉSEK.

A „Franklin-társulat“ magyar irodalmi intézet kiadásában, (Budapesten, egyetem-utca 4-dik szám) megjelent és minden könyv-árúsnál kapható:

Gazdászati könyvek!

Cserszilvász Ákos. A vadászat mestere. Önképző gyakorlati útmutatás a vadászat kedvelői számára. Füzve 1 ft. 50 kr.

Elsenmayer Sándor és Göbel Celestin. Állatgyógyászat avagy hasznos házi állataink betegségeinek megismerése s gyógyítása. Második kiadás. Füzve 80 kr.

Falusi könyvtár.

1. Magyar méhészkönyv. Irta dr. Farkas Mihály. Második kiadás. Füzve 50 kr.
2. Úgyes Mari, a kis konyhakertésznő. Metzger műve után magyarítá István bácsi. Második kiadás. Füzve 50 kr.
3. Takarmány-növények ismertetése és tenyésztése. Irta Farkas Mihály 50 kr.
4. Kereskedési növények művelése. Irta Reischer E. 50 kr.
5. Juhtenyésztés és gyapju-ismeret. Irta Reischer E. 50 kr.
6. Dely M. és J. Gyakorlati és elméleti sertéstenyésztés. Füzve 50 kr.
7. Apró majorság, vagyis a baromfi-tenyésztés foglalatja. Irta Farkas Mihály. Füzve 50 kr.
8. A bogyar-gyümölcs tenyésztése. Irta Farkas M. Füzve 50 kr.
9. A dinnye-tenyésztés foglalatja és a legjelesebb honi és külföldi eszmegefajok ismertetése. Irta dr. Farkas Mihály, földbírtokos. Eredeti ábrákkal. 50 kr.
10. A szarvasmarha-tenyésztés. Irta Kéglly Sándor. Nyolcz fametszettel Füzve 50 kr.

Galambos Márton. Gyógyszertan. Állatorvosok és mezeigazdák számára. Több százra menő magyar és latin vény- (recept) példával ellátva. Füzve 4 ft. 40 kr.

Galgóczy Károly. Kertészet kézikönyve, tüzetes utasítás a konyhakertészet, virágművelés és gyümölcs-tenyésztés körében. A legújabb kúfok után. Átnézte és jegyzetekkel bővítette dr. Farkas Mihály. Harmadik kiadás. Füzve 80 kr.

Gyürky Antal. Gyakorlati útmutatás, miként kell eljárni a szőlődezmaváltság keresztülvitelénél a felek, jobbitosoknak, választott bíróságoknak és közsegelőljáróknak. Füzve 80 kr.

Kenessey Kálmán. Miként gazdálkodjunk? vagyis a kisbirtokosok jólétének előmozdításáról. Koszorozott pályamunka. Füzve 35 kr.

Koppe J. G. A földművelés és állattenyésztés. Utmutatás a mezői gazdaság sikeres és minél több haszonnal üzésére. A hetedik kiadás után **Galgóczy Károly.** Harmadik kiadás. Kötve 2 ft.

Lázár Jakab. Erdészeti kézikönyv, műszaki segédszemélyzet, nemkülönben erdőbirtokosok, gazdatisztek, községek és gazdasági intézetek számára. Füzve 2 ft.

Medve Imre. A magyar gazdasszony teendői a közéletben, a házbán és konyhában. Kézi- és segédkönyv nők és hajadonok számára. Második kiadás. Füzve 2 ft.

Mezei gazda népszerű vezérkönyve, a mostani viszonyokhoz alkalmazva. **Galgóczy Károly** által írott 3-ik kiadás után 4-ik kiadásban javított és bővítette **Reischer Endre.**

I. Földművelés. Füzve 80 kr.
II. Az állattenyésztés. Füzve 80 kr.

Paczig G. C. A korunk igényei szerinti mezőgazdasági. Együttal ozlészertű s tanulságos kézikönyv a földbirtokosok, mérnökök, mezőgazdaság-intézők, kezdőgazdák s tanoncok, szóval mindazok számára, kiket érdekel a gyakorlati mezői gazdaság. Szerző-ötödik kiadása nyomán hazánk viszonyaihoz alkalmazva átdolgozta **Reischer Endre.** Füzve 2 ft. 60 kr.

Perlaky Mihály, népszerű szőlészeti és borászati kézikönyve. Vegytani és köztapasztalatok nyomán. Számos fametszvényvel. Füzve 1 ft. 50 kr.

Wagner László. Gazdasági műszaki vegytan. Kézikönyv felsőbb gazdasági tanintézetek hallgatói, gazdák és iparosok számára. 114 a szövegbe nyomott fametszettel. (8-rét, 423 lap.) Füzve 4 ft.

Wagner László. A természetben elvei alkalmazásukban a gazdasátra, különös tekintettel Magyarország gazdasági viszonyaira. (8-rét, VIII, 340 lap.) Füzve 1 ft. 60 kr.

Zlamál Vilmos dr. A marhavész s annak oltása, mint az egyedül biztos szer a marhavész szelidítésére s végképeni kiirtására. Füzve 80 kr.

Szépirodalmi ujdonságok.

Gróf Zichy Géza. Az álom regénye. (312 lap, 8-rét) füzve 2 ft.

Marlitt E. A pusztai hercegnő. Regény. Fordítá Beniczky Irma. (8-rét, 567 lap), 2 kötet. Füzve 2 ft.

Young A. Az elveszett okmányok. Angol-amerikai elbeszélés. Fordítá Kulliffay Ede (8-rét, 176 lap.) Füzve 60 kr.

Gerstäcker Frigyes. Végzetek. Regény. Fordítá Zólyomi J. (8-rét, 160 lap) füzve 60 kr.

Byr Róbert. Lejtős uton. Regény. Három kötet. (8-rét 288, 272 és 288 lap) füzve 3 ft.

Verne Gyula. Utazás a holdba és a hold körül. Francia mű után átdolgozva. A tizenegy ivre terjedő, csinos kiállítás s 12 képpel díszített munka ára csak 1 ft. 20 kr.

Freytag Gusztáv. Kalmár és báró. „Soll und haben“ czimű regény után németből fordítva. Két kötetben. (Kis 8-rét.) Harmadik kiadás. Füzve 2 ft.

Galantai A. E. A hontalanok. Genre-képek. Két kötet. (I. kötet, 8-rét, 208 lap, II. kötet, 8-rét, 232 lap) füzve 2 ft. 40 kr.

Tóvölgyi Titusz. A honaruló. Regény 3 kötet. Füzve 3 ft.

Tóvölgyi Titusz. Az ezüst vitéz. Regény a tatárpusztítás idejéből. Négy kötet. Füzve 4 ft.

Tóvölgyi Titusz. Tavaszi levelek. Beszélyek. Második kiadás. (8-rét, 216 lap) füzve 1 ft.

Tóvölgyi Titusz. Szívek világa. Beszélyek két kötet. (346 l., 8-rét) füzve 2 ft. 40 kr.

Tóvölgyi Titusz. Az anyák büne. Regény 4 kötetben, füzve 3 ft.

Tóvölgyi Titusz. A rónák vése. Képekkel. (8-rét, 244 lap) füzve 1 ft 20 kr.

Litkay Andor. A Porlaky-család. Regény. Három kötet (8-r.) füzve 3 ft.

Mühlbach Luiza. A kártyakirály. Tört. beszély, ford íj. Vass Andor. — Roskowska M. Az utolsó órában, ford. K. E. — Hahn Ödön, A titkos szerelem. Novella. (288 lap, 8-rét) füzve 1 ft.

Schwarz Mária. A mostoha leány. Elbeszélés. Ford. B... Géza (256 lap, 8-rét) füzve 1 ft.

Népszerű szőlészeti és borászati kézikönyv.

Vegytani és köztapasztalatok nyomán írta

dr. Perlaky Mihály.

(Számos fametszettel.)

Ára 1 forint 50 krajczár.

E könyv a bortermelés minden ágát alaposan és népszerűen tárgyalja; tehát a szerző által mult évben írt és pályajutalmazott borászati kézikönyvet átdolgozva, itt kihagyással, ott bővítéssel, újabb eszmékkel és gyakorlati útmutatásokkal czélszerűsítve, gazdagítva, magával a szőlőműveléssel egészíti ki, hogy borászaink, kik szőlőműveléssel is foglalkoznak mind a szőlő, mind a borművelés lehetőleg teljes tanát ugyanazon tudományos alapra fektetve bírassák.

NAGY MIKLÓS.
Magyarország képekben.

Honismertető album.

400 hazai tárgy képpel díszítve.

Két rész egy kötetben. Kötve 6 ft.

A „Magyarország képekben“ tartalmát képezik: I. Történelmi vagy egyéb nevezetességi helységek, városok és egész vidékek jellemző leírása. II. Hazai népelet. E. beszélek és rajzok a nép életéből; népviseletek, népszokások ismertetése. — III. A mult és jelen időből hazánk legnevezetesebb férfainak arcképekkel díszített élet- és jellemrajzai. — IV. Régi építmények, templomok, váromok, hajdankori emlékek, műtárgyak stb. leírásai.

A változatos tartalmu és díszesen kiállított könyv közel 100 negyedréti ivre terjed, ugy jesses hazai művészekről nyert képei, mint jobb íróink tollából eredt szövegével, bármely könyvtárnak s asztalnak méltó díszül szolgál.

A „Franklin-társulat“ magyar irodalmi intézet és könyvnyomda kiadásában Budapesten (egyetem-utca 4-dik szám) megjelent és minden könyvárúsnál kapható:

Legújabb bővített kiadás.

UJ TELJES
NÉMET ÉS MAGYAR SZÓTÁR.

Harmadik kiadás (8-rét).

Irta

BALLAGI MÓR.

- I. Német-magyar rész (368 lap, 8-rét) füzve . . . 4 frt.
* erős félbörbe kötve 5 frt.
II. Magyar-német rész (850 lap, 8-rét) füzve . . . 5 frt.
* erős félbörbe kötve 6 frt.

A magyar nyelv teljes szótára.

Nélkülözhetlen segédkönyv

minden rangu és rendű magyar ember számára.

Szerkesztette

BALLAGI MÓR.

A teljes mű két kötetben füzve 8 forint, kötve 10 forint.

FARKAS ELEK.

Legújabb és legtömöttebb magyar-német és német-magyar

ZSEBSZÓKÖNYV.

Stereotyp-kiadás. Hetedik lenyomat. Két kötet (388; 420 lap, kis 8-rét.)
Egy-egy kötet 1 frt. Félbörbe kötve a két kötet egy kötetben 3 frt.

THIBAUT M. A.

Uj magyar-francia és francia-magyar
ZSEBSZÓTÁR.

Két kötet.

- I. kötet: Francia-magyar rész. (16-rét, 434 lap.) Füzve . . . 1 frt 20 kr.
II. „ Magyar-francia rész. (16-rét, 400 lap.) „ . . . 1 „ 20 „
E két rész egybe, félbörbe kötve 3 „ — „

MOLE.

Uj francia-magyar és magyar-francia
SZÓTÁR.

A legjobb kuforrások szerint szerkesztve.

Harmadik tetemesen bővített és javított kiadás. Két rész.

Füzve egy-egy kötet 1 frt 60 kr. — Félbörbe a két kötet egy kötetben 4 frt.

GARAY JÁNOS.

Magyar és német beszélgetések
KÉZIKÖNYVE,

vagyis gyakorlati útmutatás a két nyelven a társalkodási, ipar- és közélet legkülönneműbb viszonyaiban helyes és ügyes kifejezésre. Hetedik javított és megbővített kiadás.
Füzve 1 frt, bekötve 1 frt 40 kr.

COURSIER E.

Francia és magyar beszélgetések és társalgás
KÉZIKÖNYVE.

Karady Ferencz által.

Negyedik kiadás. (352 lap, 12 réti) füzve 1 forint.

A „Franklin-társulat“ kiadásában Budapesten (egyetem-utca 4-ik szám) megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

Uj olcsó és teljes kiadás négy kötetben.

Kisfaludi

Kisfaludy Károly
minden munkái.

A Kisfaludy-társaság megbízásából

szerkeszté

TOLDY FERENCZ.

Hatodik összes kiadás.

Négy kötet füzve 4 ft.

Dr. Pattison-féle

köszvény-gyapot

azonnal enyhít és gyorsan gyógyít mindennemű

köszvényt és eszüt

mint: arcz-, mell-, nyak- és fogfájást, fejtét, kéz- és térdköszvényt, tagszaggyógyítást, hát és derék fájdalmat.

Egész csomagban 70 kr. és fél csomagban 40 krajczárért kapható:

Török József gyógyszer-tárában Pest, király-utca 4. sz. Bókán Antalnál Arad, szeb-utca 1. sz. Heinrich F. gyógyszer-tárában Pozsony. Pecher F. E. gyógyszer-tárában Temesvár. 132 (8-8)

MEDVE IMRE.

A MAGYAR GAZDASSZONY TEENDŐI

a közéletben, házbán és konyhában.

Kézi- és segédkönyv nők és hajadonok számára.

Második kiadás. (332 lap, nagy 8-rét.) Füzve 2 frt.

BENICZKY IRMA.

A NŐK HIVATÁSA.

(8-adrét, 248 lap.) Füzve 1 frt 20 kr.

HÖLGYEK TITKÁRA.

Legújabb és legteljesebb levelezőkönyv nők számára.

Negyedik bővített kiadás.

Nyolczadrét, VIII és 312 lap. Ára kemény kötésben 1 ft. 50 kr.

JÓSIKA JULIA.

PÁLYAVEZETŐ.

Jó tanácsok világra lépő fiatal leányok számára.

(8-rét, 432 lap) füzve 2 ft., diszkötésben 2 ft. 80 kr.

ZSILINSZKY MIHÁLY.

MAGYAR HÖLGYEK.

Történelmi élet- és jellemrajzok.

(8-rét, 223 lap) füzve 1 ft.

HÖLGYEK LANTJA.

Magyar költőnők műveiből.

Szerkesztette

ZILAHY KÁROLY.

Egy aczélmetszettel.

Második bővített kiadás. — Ára füzve 2 frt, diszkötésben 3 frt.

Nélkülözhetlen ismeretek könyve

leányok számára.

Irta

SCHATTER GYULA.

Az 5. német kiadás után fordította s a hazai viszonyokhoz alkalmazottan átdolgozta dr. Toldy László.

Ezen irodalmunkban mindenesetre lézágptóló, mert páratlan mű, 4 kötetből áll. (I. kötet: Földrajz, 247 lap. — II. kötet: Világtörténelem és hitregetan, 269 lap. — III. kötet: Természettudományok (természetrajz, embertan, természetrajz) 276 lap. — IV. kötet: Számítan. Magyar nyelvtan. Magyar irodalomtörténet (a külföld irodalomtörténetével) és Műtörténelem, 312 lap.)

Ajánljuk e munkát a nőnevelő-intézetek, nőiskolák és különösen minden családnak. A tartalom bősége mutatja, miszerint a legfontosabb és nélkülözhetlen tudományok, melyek ismerete nélkül egy nő sem mondható műveltnék, e munkában benforgaltatnak. Ezen mű a német nyelvben öt kiadást ért, a magyar kiadás pedig mindennél tekintettel a hazai viszonyokra van kidolgozva, és, szakértők itelete szerint, igen jól. Oly mű ez, mely feljebb az iskolából kikerült leányoknak is nagy szolgálatot teend, s azért ajánljuk azt mindenkinek figyelmébe, kinek a nevelés és tanítás szívében fekszik. — Daczára a mű azt kiterjedésének (69 8-adréti iv többtérképpel és számos rajzokkal) ára csak 4 frtra van téve, s egyes kötetel is kaphatók 1 frtjával. A négy kötet egy csinos vászonkötésben 5 frt.

Jelky András, bajai fu.

Rendkívüli kalandjai ötödfél világrészben

Történelmi kuforrások alapján.

Magyar népkönyv, különös tekintettel a serdültebb ifjuságra.

Irta

Hevesi Lajos.

(8-rét, 366 lap füzve) 1 ft 60 kr. — Kötve 2 forint.

Utánvét mellett küld szét a már 1849 óta fennálló

Lukovits József-féle

fűszer-, thea-, rum- és borkereskedés
Pesten, az ország-ut s cukor-utca sarkán:

1 font legfin. cukor ára süveg számra	31	1 font finom melange thea	3, 4
1 » finom cukor süveg számra	30	1 » pecco virág-thea	4, 5, 6
1 » középserű cukor ára	28	1 zománcolt thea-szelence, 1/2 font	
5 » legfinomabb Cnba kávé	5	melange thea-tartalommal	1 50
5 » » jamaika kávé	4 80	1 ugyanaz 1/4 font tartalommal	1 —
5 » » mokka arabiai kávé	4 50	1 pint braziliai rum	1 —
5 » » ceylon	4 50	1 » cuba rum	1 60
5 » arany-java kávé	4 50	1 » valódi jamaica rum	2 10
5 » campinos kávé	4 —	1 » legfin. jamaica rum	2 80
5 » campos	3 80	1 font csokoládé 60—80 kr.	1 20
5 » legfinomabb rizs	80	1 » thea-sütemény	1 —
5 » középserű	70	1 hordóska orosz sardina	2
1 » orosz thea	2, 3		145 (15—20)

Ezenkívül ajánlon még mindenemű pezsgő-, asztali- és csemege boraimat, továbbá Milly és flóra gyertyákat, Liebh-féle huskivonatot, s minden az e szakba vágó árucikkeket. Az utolsó posta, vagy vasuti állomás pontos feljegyzése kéretik.

Valódi árak- és súlyértékért jótállás biztosítatik.
Tisztelettel
Lukovits József.

A „Franklin-társulat“ kiadásában (Budapest, egyetem-utca 4-ik szám) megjelentek és minden könyvtár által megszerezhetők:

Kedvderítő olvasmányok.

ADOMA-TÁR.

Magyar népadomák, élecek és fücsa ötletek gyűjteménye.
(8-adrét, 272 lap) füzve 80 kr.

Adomák és jellemző vonások
a forradalom- és honvéd-életből.
(8-adrét, 182 lap) füzve 80 kr.

ADOMÁK ÉS JELLEMVONÁSOK
A
MAGYAR HUSZAR-ÉLETBŐL.
(8-rét, 181 lap) füzve 80 kr.

ADOMÁK
ÉS
JELLEMVONÁSOK
a magyar színész-életből.
(8-rét, 160 lap) füzve 50 kr.

A MAGYAR NÉP ÉLCEZE
szép hegedűszóban.
Összeállította **JÓKAI MÓR.**
„A magyar nép adomái“ 3-ik bővített kiadása.
(16-rét, 288 lap) füzve 50 kr.

Történelmi adomák és jellemrajzok.
(16-rét 310 lap) füzve 50 kr.

VISSZAEMLEKEZÉSEK.
Jelenetek és adomák a magyar életből.
Összeállította **Hajnik Károly.**
(Nyolczadrét, 176 lap) füzve 1 forint.

Eredeti tréfák, adomák s mondák
a cigány életből.
Írta öreg **Hegedűs Lajos.**
(8-rét, 136 lap) füzve 80 kr.

Kiadja és nyomtatja a „Franklin-társulat“ magyar irodalmi intézet és könyvnyomda Budapest (egyetem-utca 4-ik szám).

A „Franklin-társulat“ magyar irodalmi intézet kiadásában (Budapest, egyetem-utca 4-ik sz.) megjelent és minden könyvkereskedésben kaphatók:

Számoló-könyv

kiskereskedők és iparosok számára,
melyben a mindennapi forgalomban leggyakrabban előforduló
számítások és számítási rövidítések,
különösen
a vaskereskedésbeli számítások,
a közelebből behozandó
métre-mérték és súlyrendszer,
az ezeknél előforduló
minden viszonyok és számítás-módok,
továbbá:
a mértani számítások, a kamat-, az áru- és váltó-leszámítás, nyereség és veszteség, ágio- és göngysúly-számítások, végre a fűszerkereskedésben előforduló gyakorlati számítások módjai foglaltatnak.

Öntanulásra, a kereskedő- és iparos-osztályok,
valamint
vasárnapi iskolák számára
írta
Karner János,
a kereskedelmi tudományok tanára a pesti kereskedelmi akadémián.
Fordította
Szász Károly.
Ára 80 krajczár.

A „Franklin-társulat“ magyar irodalmi intézet kiadásában (Budapest, egyetem-utca 4-ik szám) megjelent és minden könyvtár által megszerezhetők:

ANGOL
ÁLLAMFÉRFIAK ÉS SZÓNOKOK
A JELENKORBÓL
ÉLET- ÉS JELLEMRAJZOKBAN.
Szónoklati mutatókkal.
Összeállította
GYÖRGY ENDRE.
Nagy 8-rét (298 lap). Füzve 4 frt.

Ezen mű Anglia — s ezzel együtt az egész világ — leghíresebb államférfiai és szónokainak (Bright, Stuart Mill, Gladstone, Disraeli és Fawcett) adja élet- és jellemrajzát, mindegyiktől 4—7 terjedelmes beszédet is közöl. Szerző, — ki ez államférfiak egy részével személyes kötetésben is áll, — sok oly adatot használt fel művében, a mely eddig az angol irodalomban is ismeretlen volt. A szónoklatok tervszerűleg úgy vannak összeszedve, hogy a modern civilizatio minden fontosabb kérdése egy-egy hatalmas beszédben van képviselve. Az előszóban szerző a magyar szónoklat minden ágát bírálat alá veszi, s összehasonlítja a többi művelt nemzetekével, s különösen az angollal. Tekintve az angol közélet hatalmas fejlődését, s hazánk értelmi fejlődésére gyakorolt nagy befolyását: e műnek egy publicista asztaláról sem szabadna hiányozni.

DE GERANDO AGOSTNÉ
GRÖF TELEKI EMMA
GÖRÖGORSZÁGI LEVELEI
ÉS
A RÉGI ATTIKÁNAK
hiteles kútfők utáni leírása.

Egy térképpel s 9 réz- és fametszvényvel (nagy 8-rét, 226 lap) füzve 4 frt.
A derék grófné, ki ép oly élvezetes, mint tanulságos könyvei által is oly jó szolgálatot tett hazai ifjúsági irodalmunknak, most nem kisebb köszönetre kötelezi le mindazokat, kik a klasszikus világ ismeretét, elme-, szív- és izléselemzését s képző befolyásánál fogva fontosnak tartják. Az élvezetes iránylyal, a bizalmas levelezés fesztelén bájával, s az eszmédús és tanulságos előadási modorban tartott műnyomdai kiállítás is ritka díszű s Athenae térképén kívül három gyönyörű rézmetszvény s azokkal vetekedő szépségű hat fametszvény díszíti, melyek a görög művészet nagy alkotásait sikerülten ábrázolják.

Budapest, február 15-én 1874.

7-dik szám.

ELŐFIZETÉSI FÜLTÉTELEK: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 12 ft., félévre 6 ft. Csupán a Vasárnapi Ujság: Egész évre 8 ft., félévre 4 ft. Csupán a Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft., félévre 3 ft.

XXI. évfolyam.

HIRDETÉSEK DÍJA: Egy ótször hasznosított pétt sor, vagy annak helye egyszeri ígatásnál 15 krajczár; többszöri ígatásnál 10 krajczár. Bélyegdíj külön minden ígatás után 30 krajczár. Kiadó-hivatalunk számára hirdeményeket elfogad Bécsben: Oppelik Alajos, Wollzeile Nr. 22 és Hansenstein és Vogler, Wallfischgasse Nr. 10.

TÖRÖK JÁNOS.
1809—1874.

Pusztul a régi gárda. Azok közül, kik a magyar társadalmi és politikai hírlapirodalmat egyszerre megteremtették és nagygyá növelték, alig jelenik meg néha-néha az epigonoknál egy-egy fővel magasabb alak azon arénán, mely annyi babért és elismerést tűzött homlokukra. A kik — egyéb működésüket ez uttal mellőzve — a hírlapirodalmi téren is legmagasabbra emelkedtek: Széchenyi, a Dessewffyek, Szalay László, Eötvös, lenn vannak a sirban, Kossuth csak nagy ritkán szólal meg egy-egy levelel, Kemény előhalott, Csengery, Lónyay, Pulszky, Trefort munkássága más irányt vón, — egy volt még meg a hírlapirodalmi téren a régi bajnokok közül, hol versenytárs, hol ellenfél a többi nagyokkal: Török János, a nagy készültsgű, világos, vonzó és erőteljes irányu publicista, se hó 9-ének reggele óta ő is átköltözött az elhunyt uttörők közé.

Már hetekkel előbb közölték halála híret a lapok. E hírek szerint épen az ölte volna meg, a min egész életén keresztül teljes lelkével estűgött, — páratlan könyvtára, mely különösen hungarikákban vala gazdag, melyet nagy gondnal gyűjtögetett, s melytől meg kellett válnia. Mikor könyvtárának utolsó részletét elszállították, az öreg tudós szélhűdéstől érve holtan roskadt össze.

E hír nem bizonyult ugyan valónak ebben a drastikus alakban, de jóslat rejtett benne, mert ime két hétre rá csakugyan elhunyt s a magyar hírlapirodalom a koporsónál pártkülönbség nélkül, még az is, a melyik vele szemben küzdött, elismeri, hogy egyik legjelesebb bajnokát veszítette el benne.

Török János Zalamegyében 1809. június 6-dikán született Tapolczán. Atyja, Antal, egykor gróf Batthyány Lajos gyermekkori tanítója s Kopácsy primás, Kisfaludy Sándor és Bacsnányi János iskola-társa és barátja, minden gondját fia

kiképzésére fordította, s leginkább a már megjelent magyar irodalmi termékeket, hazai történetet és a klasszikusokat olvastatta vele. Nyolcz éves korában már a második latinba járt a veszprémi gimnáziumban, s tanulmányait Keszthelyen, Budán és Pesten folytató ritka sikerrel. Majd a grätzi Johanneumban a természet-tudományi, matematikai és gazdasági tanulmányokat végezte. 1830-ban herezeg Eszterházy Miklós Kismartonban székelt uradalmi kormányánál lett alkalmazást.

Ekkor kezdődött hazánkban az újjateremtési eszmeharcz. Akkor villanyozta föl az országot Széchenyi „Hitele“, s a

reformok kitzdelmét a párisi júliusi napok akkor támaszták föl nálunk is; ekkor határozá el magát T. J. is, hogy irodalmi téren ő is részt vesz az újjászüléti mozgalomban.

De tudta azt, hogy ha sikerrel akar haladni e pályán, előkészületeket kell tennie. Több éven keresztül vas szorgalommal tanult tehát, tanulmánya tárgyail leginkább mezőgazdasági és közjogi viszonyainkat, történetünket és az idegen nyelveket választván, s így fölkészülve lépett az irodalmi térre, Széchenyi nyomdokain haladván a „Társalkodó“ és „Jelenkor“ hasábjain közzétett cikkeiben.

TÖRÖK JÁNOS.